

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

НАЙКРАЩІ ФУТБОЛЬНІ КЛУБИ СВІТУ

Талант

Д. С. Шаповалов

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ФУТБОЛ

КЛУБИ СВІТУ

Харків
«Чайка»
2012

УДК 796.332
ББК 75.578
Ш24

Серія «Енциклопедія для допитливих»
Заснована 2012 року

**Книгу оцифровано виключно для сайту www.Hurtom.com
Якщо вам сподобалася книга, будь ласка, придбайте її
ліцензійний варіант - підтримайте вітчизняних видавців!**

Шаповалов Д. С.

Футбол. Клуби світу. — Харків: Чайка, 2012. — 96 с.: іл.

Ш24 ISBN 978-617-695-029-5

Футбол — найпопулярніша командна гра на планеті. У нього професійно грають десятки тисяч людей, подивитися ж гру найславетніших майстрів прагнуть мільйони. Цей спорт розвивається на всіх рівнях — від дитячої забавки на галявині до футбольних імперій із власними брендами. А чемпіонат світу вже може позмагатися з олімпійськими іграми за звання найочікуванішої спортивної події у світі. Про найкращі футбольні клуби світу, про їх тренерів, про домашні стадіони та уболівальників, про визначні та драматичні події в історії найвідоміших футбольних клубів ви дізнаєтеся зі сторінок цієї книги.

УДК 796.332
ББК 75.578

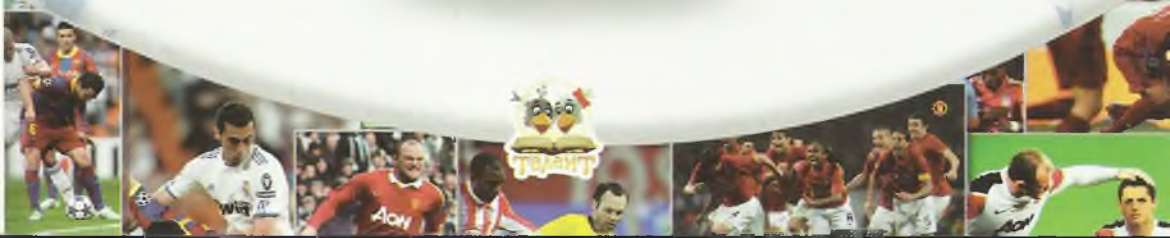
ISBN 978-617-695-029-5

© Шаповалов Д. С., текст, 2012
© Миколенко Я. С., дизайн, верстка, 2012
© «Чайка», матеріальні права, 2012

ФУТБОЛ

КЛУБИ СВІТУ

футбольний клуб
АРСЕНАЛ
(Arsenal FC)

Візитка

«Гордість Лондона» — такий гучний девіз не даремно красується на шарфиках уболівальників «Арсеналу», адже це найтитулованіший клуб англійської столиці. Історія «канонірів» бере початок з 1886 року. Офіційно клубом керує Пітер Гілл-Вуд, тоді як власником є американський магнат Стен Кронке.

Веб-сторінка клубу: www.arsenal.com.

**Стадіон
«Емірейтс»**

СТАДІОН

«Emirates» («Емірейтс») — грандіозний стадіон-новобудова, відкритий 2006 року. В Лондоні він найбільший після легендарного «Wembley» («Вемблі»). Сучасна спортивна арена еліт-класу вартістю близько 400 млн фунтів розрахована на 60 355 глядачів.

Згідно зі спонсорським контрактом (підписаним на рекордну суму 100 млн євро!) до 2019 р. комерційні права на назву споруди належать арабській авіакомпанії «Emirates Airline». Ця угода діє тільки під час англійських турнірів, оскільки на матчах європейського рівня УЄФА забороняє використання комерційних назв. Відтак у єврокубках стадіон іменується за назвою вулиці, на якій побудований, — «Ashburton Grove» («Ешбертон Гроув»), або ж просто «Arsenal Stadium» («Арсенал стедіум»). Як називатиметься арена по завершенні терміну дії угоди зі спонсором, поки що невідомо.

ТРОФЕЇ

- Переможець Кубка володарів кубків (1994);
- володар Кубка ярмарків (1970);
- 13-разовий чемпіон Англії;
- 10-разовий володар Кубка Англії;
- 12-разовий володар Суперкубка Англії.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Тоні Адамс, Джо Мерсер, Тьєррі Анрі, Денніс Бергкамп, Ян Райт, Девід Сімен, Джек Келсі, Джордж Грем, Девід О'Лірі, Арсен Венгер, Герберт Чепмен.

Гостьова
форма

Основна
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

Прихильники «Арсеналу» об'єднані спільним прізвиськом «Gooners» — у слові вчувається щось середнє між неправильним прочитанням англійського слова gunners («каноніри») і назвою давнього дикого племені гуннів. Найвідомішими піснями фанів команди стали «One-Nil to the Arsenal» (на мотив диско «Go West» з 1970-х років) та «Good old Arsenal» (на мотив старовинної патріотичної «Rule, Britannia»). «Гунерс» не вирізняються ворожістю до інших клубів, однак навіть вони мають суперника, ненавидіти котрого мусить кожен фанат «Арсеналу». Запеклим ворогом «червонобілих» є найпринциповіший конкурент з північного Лондона — «Тоттенхем».

ТРЕНЕР

Француз Арсен Венгер незмінно працює з «Арсеналом» з 1996 року. Він став першим тренером-іноземцем в Англії, команда якого виграла чемпіонат, кубок і суперкубок країни. Заради продовження праці в улюбленому клубі Венгер навіть відмовився очолити національну збірну рідної Франції. Цей унікальний фахівець став найуспішнішим тренером «Арсеналу» і справжньою живою легендою серед фанатів. «Arsene knows» («Арсен знає») — нині вже крилатий вислів поваги та довіри вболівальників команди до «Професора». Арсен справді розуміється на своїй справі. Під керівництвом француза команда виграла 57,4% матчів. Однак захоплює не так результативність, як розкута, видовищна, нетипова для стилю команд із Британських островів технічна та комбінаційна гра, котру Венгер привніс у першість Англії. Не дивно, що його було визнано найкращим іноземним тренером за всю історію британського футболу. Більше того, за рішенням Міжнародної федерації футбольної історії і статистики Венгер став найкращим тренером першого десятиліття XXI століття.

На гербі «Арсеналу» зображено гармату зовсім не тому, що клуб якось причетний до армії чи особливо нещадно громить опонентів — просто він виник у середовищі працівників зброярської майстерні «Royal Arsenal» у Вулвічі, промисловому районі Лондона.

Під назвою «Даял Сквер» клуб дебютував товариським матчем на Собачому острові посеред річки Темзи, здобувши перемогу 6:0. Уже за два тижні команду було перейменовано на «Вулвіч Арсенал» та призначено для участі у професійних змаганнях. Після тривалих поневірянь по нижчих лігах команда мусила перебратися на північ столиці, втрачаючи у назві прив'язку до Вулвіча, відкриваючи для себе в 1913 р. стадіон «Хайбері» та перспективу нових звершень.

1930-ті роки стали епохою «Арсеналу» в англійському футболі; пов'язана ж вона з ім'ям Герберта Чепмена. За англійською традицією цей талановитий керівник суміщав обов'язки спортивного тренера і клубного менеджера. Чепмен реформував системи освіти та медобслуговування гравців, запровадив нові тактичні схеми, видозмінив форму — додав до основного червоного кольору футболок білі рукави. Саме з цим

керманичем клуб здобув свій перший трофей — Кубок Англії (1930), а наступного сезону оформив дебютний чемпіонський титул.

Хтозна, скільки трофеїв ще б виборола команда, якби не Друга світова війна. Дев'ятеро гравців тодішнього складу загинули, а клубний стадіон перетворився на базу протиповітряної оборони.

Оговтатися після руйнівних наслідків війни «Арсенал» не міг досить довго, фактично до 1986 року, коли його очолив колишній гравець Джордж Грем. «Арсенал» почав грати від оборони з довгими передачами вперед — нуднувато, але ефективно. І титули не забарилися. У сезоні 1988/1989 рр. «Арсенал» тримав першість майже весь сезон, та насамкінець примудрився пропустити вперед «Ліверпуль». Останній поєдинок «каноніри» мали проводити саме проти цього клубу, ще й на виїзді. «Ліверпуль» влаштовувала нічия та навіть поразка з різницею в один гол, «Арсеналу» ж конче треба було вигравати переконливо. Лише на другій доданій хвилині, за лічені миті до фінального свистка омріяний результат засвітився на табло — рахунок став 0:2 на користь гостей. Певно, жодне інше чемпіонство «канонірів» не зрівняється з тим за вибухом емоцій...

Нині «Арсенал» — один із найбагатших і найпопулярніших клубів у світі. За манеру гри його інколи називають «другою», або ж «англійською» «Барселоною» — порівняння не дуже справедливе, адже «Арсенал» не копіює стиль іспанського гранда. У Лондоні в яскравий атакуючий футбол грає цілком самобутня команда — чудовий інтернаціональний колектив, що знаходить спільну мову завдяки стриманій та поважній вдачі головного тренера, без котрого уявити «Арсенал» уже просто неможливо.

футбольний клуб

АЯКС

(Amsterdamsche
FC)

Візитка

«Аякс» представляє столицю Нідерландів — двомільйонний Амстердам. Офіційною датою появи клубу вважають 1900 рік. Кольори форми аналогічні прапору міста — червоний, білий і чорний. «Аякс» є найтитлованишим клубом своєї країни та однією з футбольних легенд Європи — командою, що виграла всі можливі євробкукові турніри та заслужила право на зберігання оригіналу Кубка європейських чемпіонів. Президент клубу — Урі Коронел.

Веб-сторінка: www.ajax.nl.

**Стадіон
«Амстердам Арена»**

СТАДІОН

«Amsterdam ArenA» («Амстердам Арена») збудована в 1996 р. і розрахована на 51 628 глядачів. Стадіон обладнано розсувним дахом, котрий захищає поле під час негоди. Така модерна конструкція спричинила проблеми з природним продуванням і прогріванням газону, через те трава росте тут повільніше, а поле псується швидше, ніж звичайно. З 2005 року, відколи помер видатний тренер Рінус Міхелс, шанувальники «Аякса» вимагають, аби стадіон носив його ім'я. Отож на кожній домашній грі клубу вивішується великий банер із написом «Стадіон Рінуса Міхелса».

ТРОФЕЇ

- 3-разовий володар Суперкубка УЄФА (1972, 1973, 1995);
- 4-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1971–1973, 1995);
- переможець Кубка володарів кубків (1987);
- володар Кубка УЄФА (1992);
- 30-разовий чемпіон Нідерландів;
- 18-разовий володар Кубка Нідерландів;
- 7-разовий володар Суперкубка Нідерландів.

ФОРМА

Гостьова
форма

Основна
форма

ЛЕГЕНДИ

Марко ван Бастен, Денніс Бергкамп, Едгар Давідс, Піт Крейзер, Патрік Ключверт, Руд Крол, Йоган Кройф, Рінус Міхелс, Франк Райкард, Едвін ван дер Сар, Арі Хан, Шак Сварт, Піт ван Ренен.

ФАНАТИ

Уболівальників «Аякса» називають «євреями» через те, що перше домашнє поле команди розташовувалося у єврейській частині міста, а серед гравців, менеджменту і уболівальників було чимало представників цієї національності. Фани команди не вважають своє прізвисько образливим. Навпаки, антифашистськи налаштовані, вони використовують символіку Ізраїля на трибунах, а серед їхніх друзів — ультрас «Макабі» з Тель-Авіву.

Легендарна група підтримки команди, «F-side», створена в 1970-х на манер британських хуліганських бригад. Ця організація існує досі та займає переважно нижні сектори фанатської зони стадіону. Є й молодша потужна група — «VAK410». Її члени розташовуються на верхніх секторах. Їм імпонує італійська культура вболівання (стиль «ультрас»), відтак головна активність цих фанів припадає на трибуни (банери, піротехніка, співи), а не реалізується за межами стадіону в сутичках із опонентами. Серед останніх, до речі, варто згадати фанатів «Фейєноорда» (Роттердам), котрих в Амстердамі люто ненавидять.

Вихованець футбольної школи «Аякса», колишній капітан збірної Нідерландів і один із найталановитіших захисників у голландському футболі Франк де Бур завершив кар'єру гравця 2006 року. Вже чотири роки по тому він дебютував як головний тренер у своєму рідному «Аяксі». Під керівництвом цього легендарного футболіста амстердамський клуб і здобув чемпіонство.

Перший футбольний клуб із назвою «Аякс» було створено в 1894 р. трьома друзями-студентами — Ханом Даде, Карелом Ресером і Флорисом Стемпелом. Однак проіснував він лише до 1896 року. Наступна спроба тієї самої трійці ентузіастів виявилася вдалішою — започаткований ними в 1900 році клуб розвивається й досі.

Перші 10 років свого існування «Аякс» не те що не грав на високому рівні — у нього навіть тренера не було. Справи команди поліпшилися лише в 1911 році, коли «Аякс» здобув право виступати в елітній голландській лізі. Спочатку амстердамці виступали у смугастих біло-червоних футболках і чорних трусах, але таку ж форму мав один із клубів тієї самої ліги, тому, згідно з правилами, дебютант мусив обрати собі інший варіант амуніції. Так виникла «культова» біла форма із вертикальною червоною смугою по центру футболки, у якій «Аякс» виграв свої перші трофеї: кубок (1917) та чемпіонство (1918) Нідерландів.

Справжньою сенсацією став «Аякс» взірця 1960—1970-х років. Ера Йогана Кройфа на полі та Рінуса Міхелса на тренерському містку перевернула уявлення всього світу про футбол. «Аякс» запропонував, здавалося б, якийсь дивний «упорядкований хаос» пересування футболістів зеленим газоном. Спортсмени не мали дотримуватися чітко визначеного тактичною схемою місця на полі. Гра нідерландського колективу була побудована принципово інакше — кожен гравець мусив уміти грати як на оборону, так і на атаку, чи то в центрі поля, чи то на фланзі. «Фішкою» ж цього стилю став пресинг — постійний тиск на суперника, що володіє м'ячем.

Такий революційний універсалізм заперечував усі попередні канони футболу, але давав блискучий результат — дуже видовищну швидку гру та великі перемоги. «Аяксу» просто не було рівних у Європі, про що свідчать три поспіль завойовані Кубки європейських чемпіонів. Враже-

ні шанувальники назвали колектив «командою 12 апостолів», Міхелс написав нову сторінку в історії спорту під назвою «тотальний футбол», а за Кройфом «Аякс» навечно закріпив футболку з 14-м номером.

«Золота осінь» амстердамського клубу припала на кінець 1980 — початок 1990-х років. Тоді у складі «Аякса» вражали результативністю Марко ван Бастен та Ярі Літманен, а на чолі команди стояли легендарні Кройф та Луї ван Галь. З останнім амстердамці вчетверте в історії здобули перемогу в Лізі чемпіонів, здолавши у фінальному поєдинку «Мілан».

Попри численні успіхи, чудовий футбольний колектив спіткала банальна «комерційна» доля: гравців розкупили заможніші футбольні гранди. «Аяксу» ж нічого не лишилося, як вирощувати нові плеяди зірок — завдання, котре футбольна академія амстердамців сумлінно виконує на радість тим-таки грандам.

Останніми роками «Аякс» став своєрідним містком-трампліном у футбол найвищого рівня для величезної кількості гравців. У цьому загальноєвропейському селекційному «заповіднику» зросли в майстерності Златан Ібрагімович, Луїс Суарес, Веслі Снейдер, Клас Ян Хунтелар та інші майстри світового футболу. Але комерційні прибутки, що приносить такий стиль господарювання у футбольному клубі, ніколи не замінять тієї слави, очікувань і амбіцій, що їх досі пов'язують із легендарним «Аяксом» шанувальники футболу. Від цієї команди терпляче чекають початку третьої зіркової епохи...

футбольний клуб

БАВАРІЯ

(FC Bayern
München e. V.)

Візитка

Майже 1,5-мільйонний Мюнхен, центр південної німецької провінції, славиться на весь світ пивним Октоберфестом, виробництвом автомобілів BMW і, звісно, футболом. Місцева «Баварія» вісім разів грала у фіналі Кубка європейських чемпіонів і чотири рази привозила престижний трофей додому. Гравців цього клубу називають «червоними», або «баварцями». Ось уже понад 30 років на репутацію «Баварії» плідно працюють колишні її гравці — почесний президент Франц Бекенбауер і президент Улі Генесс.

Веб-сторінка: www.fcbayern.t-com.de.

**Стадіон
«Альянц-Арена»**

СТАДІОН

«Allianz Arena» («Альянц-Арена») за формою схожа на надувний човен. Стадіон було відкрито у 2005 році, напередодні чемпіонату світу-2006, який приймала Німеччина. Права на назву споруди протягом найближчих 30 років належать фінансово-страховій групі «Allianz». Арена вміщує близько 70 тис. глядачів і приймала фінал Ліги чемпіонів 2012 року.

Дивовижне світлове оформлення дозволяє змінювати колір споруди в темну частину доби: коли грає «Баварія», стадіон стає червоним, коли «Мюнхен-1860» — синім, а під час матчів збірної Німеччини — білим.

ТРОФЕЇ

- 4-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1974–1976, 2001);
- переможець Кубка володарів кубків (1967);
- володар Кубка УЄФА (1996);
- 22-разовий чемпіон Німеччини;
- 15-разовий володар Кубка Німеччини;
- 4-разовий володар Суперкубка Німеччини.

13

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Франц Бекенбауер, Олівер Кан, Юрген Клінсманн, Лотар Маттеус, Герд Мюллер, Карл-Гайнц Румменігге, Улі Генесс, Франц Рот, Клаус Аугенталер, Мехмет Шолль, Зепп Маєр.

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

Коли Німеччина приймала чемпіонат світу 1982 р., баварці на власні очі побачили англійських футбольних хуліганів. У бійці з ними й оформилася перша войовнича банда мюнхенців — «Munich 29-06-82». Пізніше справжню славу здобули хулігани із «Service Crew», які вбиралися на матчі в дорогі костюми, чим цілковито дезорієнтовували поліцію та могли вільно проводити власні акції. Креативними ідеями уславилася також ультрас-група «Schickeria», котра використовує оригінальну символіку в перформансі на трибунах.

Принциповим для «червоних» є дербі з «Мюнхен-1860». Активні вболівальники «Баварії» належать до «лівого», антифашистського табору німецьких фанатів, відтак ворогують з усіма «правими» фан-рухами країни. Насамперед прихильниками «Армінії» та «Шальке». У бійках поміж ідеологічно ворожими угрупованнями найчастіше не діють правила «чистих рук» — своєрідного хуліганського кодексу «fair play» («чесної гри»). Відтак у цих жорстоких сутичках обома сторонами використовуються підручні засоби: ножі, кастети, кийки, арматура, каміння тощо.

66-річний Юпп Гайнкес є однією з живих легенд німецького футболу. Гравцем він перемагав у складі збірної Німеччини на чемпіонатах світу та Європи, а тренером здобув із «Реалом» Кубок чемпіонів. У 2011 р. він отримав пропозицію від мюнхенців і вже втретє за свою кар'єру почав тренувати цю команду.

Під час першого етапу співпраці з клубом (1987—1991) «Баварія» двічі здобувала чемпіонство. Вдруге Гайнкес очолив баварців у 2009 р. в ролі «виконуючого обов'язки» тренера, власне ж «пожежника», який мав за місяць до завершення сезону врятувати змагання за чемпіонство. Команда виборола лише срібло, тому постійний контракт Гайнкесу не запропонували. Отож тренеру довелося доводити свою профпридатність у леверкузенському «Байєрі», аби одержати шанс утретє очолити «Баварію».

Клуб заснували берлінець Франц Йон і десять його друзів у 1900 році, назвавши його на честь провінції, центром якої є Мюнхен. У пострадянських країнах закріпилася російська версія назви краю та клубу — «Баварія», однак правильніше було б вимовляти «Баєрн».

До питання розвитку німці поставилися з притаманною цій нації системністю. Спершу новостворений клуб мусив утверджуватися в рідному місті, і з цим завданням чудово впорався, ставши на початку 1920-х років найбільшим футбольним колективом Мюнхена. Далі «червоні» заповзялися виборювати статус найкращих у регіоні і в усій країні. Шлях до успіху видався вельми тривалим, бо прогрес клубу було штучно уповільнено історичними обставинами. Тоді до влади в Німеччині прийшли нацисти, тож неабиякі преференції одержав улюблений клуб Гітлера — «Шальке». Натомість «Баварія» лишилася без керманичів: євреї з-поміж керівництва і тренерського складу команди мусили тікати за кордон, рятуючись від переслідувань гестапо.

А втім у 1960—1970-х «баварці» не просто досягли омріяної мети, але й отримали раптову сатисфакцію за всі роки очікувань і принижень. Команда стрімко увірвалася до еліти не лише німецького, але й європейського футболу, тричі поспіль здобувши Кубок чемпіонів — досягнення, яке після «Баварії» ніхто не міг повторити протягом 35 років!

Коли «золота ера» минула, команду, здавалося, почало лихоманити (якби ж то всіх так лихоманило, футбол складався б із самих грандів!). Зміна тренерів, плінність гравців, невгамована спрага великих перемог... Так, усе це було. Проте нижче визначеного для себе рівня клуб уже не опускався. В будь-якому змаганні, хоч би переживаючи ігрову кризу, «Баварія» неодмінно опинялася серед фаворитів і інколи виправдовувала покладені на неї сподівання в першості країни та на Євроарені.

Нині «Баварія» є безперечним рекордсменом Німеччини за кількістю виграних національних і європейських титулів. І хоч футболісти мюнхенської команди п'ять разів одержували «Золотий м'яч» найкращих у Європі, зібрати повний набір усіх можливих нагород континенту поки що не спромоглися. У багатій клубній колекції трофеїв бракує тільки Суперкубка УЄФА — «виставочного», тобто комерційного і недостатньо серйозного, але все ж таки досить символічного приза. Але і без нього підстав вважати «Баварію» суперклубом більше, ніж досить. А «біла пляма» в клубному музеї слави залишається стимулом для розвитку теперішніх і наступних поколінь «баварців».

футбольний клуб

БАРСЕЛОНА

(FC Barcelona)

Візитка

Барселона — місто на північному сході Іспанії із населенням 1,6 млн мешканців, столиця провінції Каталонія. У 1899 р. тут з'явилася команда, щоб уславити це місто на весь світ. Вона грає у футболках гранатово-синіх кольорів. Її називають «блаугранас», або просто «Барса». Очолює клубну структуру Сандро Розель. Веб-сторінка: www.fcbarcelona.cat.

**Стадіон
«Камп Ноу»**

СТАДІОН

Легендарний 5-зірковий стадіон елітної категорії було збудовано в 1957 році. На домашніх матчах він може прийняти близько 100 тис. глядачів і вважається одним із найбільших у світі. Від початку серед уболівальників стадіон був знаний як «Камп Ноу», що означає «нове поле» (на противагу старому, «Камп де Ле Кортс»). Але ця назва стала офіційною лише у 2000 році, до того клубну арену іменували просто стадіон ФК «Барселона».

ТРОФЕЇ

- 4-разовий володар Суперкубка УЕФА (1992, 1997, 2009, 2011);
- 4-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1992, 2006, 2009, 2011);
- 4-разовий переможець Кубка володарів кубків (1979, 1982, 1989, 1997);
- 4-разовий володар Кубка ярмарків (1958, 1960, 1966, 1971);
- 26-разовий чемпіон Іспанії;
- 25-разовий володар Кубка короля;
- 10-разовий володар Суперкубка Іспанії.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ЛЕГЕНДИ

Пеп Гвардіола, Йоган Кройф, Ладіслао Кубала, Рональд Куман, Ліонель Мессі, Карлес Пуйоль, Ромаріо, Христо Стоїчков, Андоні Субісаррета.

ФАНАТИ

Найвідоміша ультрас-група «Voixos Nois» (з ісп. «божевільні хлопці»), заснована в 1981 році, вважається найсильнішою та найжорстокішою серед усіх «інчас» в Іспанії. Через агресивну поведінку її членів, що дотримуються сепаратистських поглядів, заборонена на «Камп Ноу». Ультрас «Voixos Nois» прокрадаються на домашній стадіон «Барси» невеликими групами та не вивішують банерів свого об'єднання.

«Кулес» (так називають уболівальників «Барси») дружать із фанатами «Сарагоси» та «Осасуни», натомість ворогують з «інчас» мадридського «Реала» та каталонського «Еспаньйола».

Тіто Віланова (Франческ Віланова і Байо) — вихованець молодіжної команди «Барселони»; завершив свою ігрову кар'єру як гравець команди «Граманет» у 2002 р.

З 2008 р. працював помічником головного тренера «Барселони» Хосепа Гвардіоли. За кілька сезонів команда стала володарем всіх найпрестижніших трофеїв Іспанії і Європи. Тіто Віланова в червні 2012 р. призначений головним тренером «Барселони», яка вважається лідером серед команд планети.

«Більше, ніж просто клуб» — дуже промовистий девіз «Барселони». Бо футбол у Каталонії не просто гра, а втілення нереалізованого прагнення мешканців провінції до незалежності від Іспанії. «Барса» ж є символом, котрий дозволяє в межах стадіону говорити і робити таке, що за інших умов не залишиться без реакції уряду. На всіх виїзних матчах у Європі вболівальники «Барселони» вивішують банер: «Каталонія — це не Іспанія». Отож місцева команда стала культом, прапором та еталоном вимірювання каталонської ідентичності.

«Барса» полонила серця не лише каталонців, але й мільйонів людей на всіх континентах. «Блаугранас» сповідували видовищний, атакувальний футбол, а це не може не подобатися шанувальникам цього виду спорту.

В історії «Барселони» вже були часи «dream team» — команди мрії. Її уособлювали Ромаріо, Христо Стоїчков, Рональд Куман, Пеп Гвардіола, а керував зірковими гравцями на зламі 1980—1990-х рр. легендарний Йоган Кройф. Саме тоді «блаугранас» уперше підняли над головою Кубок чемпіонів і Суперкубок УЄФА.

Здавалося, перевершити «dream team» неможливо, та пік слави був попереду. Сьогоднішню «Барселону» називають найкращою командою в історії футболу! І небезпідставно: теперішній склад «Барси» — з Чаві, Іньестою та Мессі — протягом трьох років двічі перемагав у Лізі чемпіонів, зачарувавши світ якістю швидкої комбінаційної гри.

...Все почалося восени 1899 року, коли швейцарець Жоан Ґампер вирішив зібрати футбольну команду і дав про це оголошення в місцевій газеті. Уже в 1902 р. на першому розіграші Кубка Іспанії його команда дійшла до фіналу, вибивши зі змагань ФК «Мадрид» — майбутній королівський клуб. То був початок великого протистояння двох іспанських грандів і двох великих міст — Барселони та Мадрида.

У 1930-х рр. до влади в Іспанії прийшов режим генерала Франко, котрому не подобалися сепаратистські настрої. Ватажка руху опору, президента «Барселони» Хосепа Суньйоля, було розстріляно, а офіс клубу підірвано. «Барсу» перейменували на іспанський манер і взяли під контроль уряду, а з емблеми команди прибрали прапор Каталонії.

Попри це, клуб зберіг своє значення в рідному краї передусім завдяки більш ніж просто футбольному протистоянню столичному «Реалові». Напружена атмосфера цих матчів складається із видовищної гри видатних гравців і пристрасті трибун, розділених не лише клубними кольорами, але й політичними симпатіями. Про рівень стосунків між командами свідчить те, що за всю історію «Барси» випадки переходу її гравців до ворогуючого табору можна порахувати на пальцях однієї руки — і це завжди величезні скандали.

В останній чверті XX ст. клубний музей трофеїв збагатився повним комплектом найпрестижніших кубків континенту. Світове ж лідерство «Барселона» здобула у 2000-х — команду, звісно, можна перемогти за результатом, але обіграти її в якісний видовищний футбол наразі не здатен ніхто. Феноменальна зіграність футболістів має пояснення: найяскравіші зірки «блаугранас» як ніхто розуміють одне одного вже змалку.

«Барселоні» належить низка унікальних досягнень. Ця команда спромоглася виграти всі існуючі клубні змагання Іспанії та Європи, а в окремі роки вигравала всі турніри, у яких брала участь протягом сезону. До того ж «Блаугранас» — єдиний колектив на континенті, що не пропустив жодного сезону у єврокубках. А гравці «Барси» найбільше (аж 8 разів!) отримували «Золотий м'яч» найкращих футболістів Європи.

футбольний клуб

БЕНФІКА

(Sport Lisboa
e Benfica)

Візитка

Найтитованіший португальський клуб, створено в 1904 році. Базується він у столиці країни — півмільйонному Лісабоні. Традиційна форма — червоні футболки, білі труси і червоні гетри. Інфраструктурою «Бенфіки» керує президент Луїш Феліпе Вейра.

Офіційний сайт: www.slbenfica.pt.

Стадіон «Да Луж»

СТАДІОН

«Estádio da Luz» («Да Луж» — у перекладі «Стадіон Світла») зведено на місці старого однойменного стадіону «Бенфіки» у 2003 р. спеціально до континентальної першості. На цій арені португальців спіткало й найбільше розчарування турніру — у фіналі Євро-2004 їхня збірна поступилася грекам. «Да Луж» уміщує 65 тис. глядачів і є найбільшим стадіоном країни. УЄФА оцінив арену в 5 зірок. У вболівальників за величким стадіоном закріпилася дещо релігійна назва: його шанобливо називають «a Catedral» — «собор».

ТРОФЕЇ

- 2-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1961, 1962);
- 32-разовий чемпіон Португалії;
- 28-разовий володар Кубка Португалії;
- 4-разовий володар Суперкубка Португалії.

ЛЕГЕНДИ

Міклош Фехер, Руй Кошта, Мануель Бенту, Маріу Колуна, Жозе Агуаш, Жозе Енріке, Кавім, Кошта Перейра, Нене, Ейсебіо.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

«Бенфіка» є найпопулярнішою командою Португалії, відтак її фанатська армія найчисленніша. Найдавніша організована група ультрас лісабонців, «Diabos Vermelhos», виникла в 1982 році. На початку 1990-х з'явилася більш орієнтована на англійський стиль уболівання фірма «No Name Boys». Конкурували вони не лише зі спільними ворогами, але й поміж собою — за право вважатися лідером фанатського руху «Бенфіки». Доходило навіть до бійок на трибунах. Однак тепер поміж уболівальниками панує мир, щоправда, їх значно й поменшало — замість колишніх тисяч теперішні кістяки обох банд становлять кількасот чоловік.

Жорже Жесуш обірвав переможну серію чемпіонств «Порту», вигравши національну першість у 2010 році. На той час його команда була однією з найбільш видовищних у Європі, однак на континенті титулів не здобула. У 2011 р. «Бенфіка» Жесуша зупинилася за крок до фіналу Ліги Європи, хоча наставник так хотів вивести, нарешті, своїх гравців на фінальний поєдинок єврокубків.

Жесуш регулярно отримує вельми спокливі пропозиції від команд із більш потужних чемпіонатів, приміром Іспанії. Однак прагне надалі працювати саме в Лісабоні. Вірять у здійснення єврокубкових мрій наставника й керівники «Бенфіки», адже він уже довів уміння приводити клуб до великих перемог.

Попередником теперішньої «Бенфіки» вважається команда «Grupo Sport Lisboa» (спортивне товариство Лісабона). Перший матч ця команда провела в 1905 р. проти також столичного «Спортинга», котрий уже понад сто років вважається її головним суперником. Справа в тому, що вболівальників розділили не лише симпатії та кольори клубів, але й соціальний статус. Так склалося, що «Спортинг» був популярний серед багатіїв і аристократії, тоді як «Бенфіка» вважалася командою середнього та нижчого суспільних класів.

У тій першій грі «червоно-білі» перемогли з мінімальним рахунком 1:0. А за три роки вони поєдналися з іще одним місцевим колективом ентузіастів — «Grupo Sport Benfica». Так утворилася теперішня «Бенфіка» з гербом, який зберіг емблеми обох тодішніх клубів.

Символом «Бенфіки» став орел, котрий увінчує емблему з клубним девізом: «З багатьох — єдиний». Із цим гордим птахом пов'язана багатолітня традиція: кожного домашнього матчу перед початком гри з футбольного поля випускають у небо прирученого орла Віторія. Він пролітає над стадіоном і повертається на зелений газон «Да Луж». Тільки після цього ритуалу футболісти виходять на поєдинок.

Справжніми «орлами» гравці «Бенфіки» виглядали на початку 1960-х років. Перший в історії португальського футболу Кубок чемпіонів 1961 р. було виграно просто блискуче: на шляху до фіналу «черво-

но-білі» розгромили всіх суперників. Наступного року — 5:3 — чудова перемога «Бенфіки» та другий Кубок чемпіонів у португальської команди!

Те, що трапилося згодом, назвали «прокляттям Гуттманна». Угорський тренер «Бенфіки» Бела Гуттманн, двічі привівши команду до перемоги у єврокубках, зажадав підвищення зарплати, проте одержав відмову. Він залишив клуб, а на останок пообіцяв: без нього «Бенфіка» ніколи не переможе у європейських турнірах. Хто б як не ставився до містики, але трапилося саме так, як навіщував Гуттманн. «Орли» ще 5 разів діставалися фіналу Кубка чемпіонів, однак завжди поступалися суперникові. В 1983 р. португальці дійшли до вирішального етапу Кубка УЄФА, сподіваючись, що бодай на цей турнір прокляття не розповсюджується. Дарма! Схоже, що тепер прокляття живе вже у самих гравцях клубу наче великий психологічний бар'єр зневіри у власних силах.

В рідній країні команді «Бенфіка» досі немає рівних за кількістю здобутих перемог у чемпіонатах і кубках. У зведеній статистиці всіх сезонів португальського футболу «Бенфіка» лідирує і за кількістю перемог, і за набраними очками, і за забитими голами. Лише двічі клуб не потрапляв на п'єдестал пошани, проте ніколи не опускався нижче 6-го місця, як то сталося у 2001 році. Того сезону «Бенфіка» вигнала наставника Жозе Моурінью, котрий дебютував як головний тренер саме в цьому клубі. Інцидент стався через те, що президента Луїша Феліпе Віейру розлютили амбітні вимоги молодого тренера не втручатися в новаторський процес підготовки команди до матчів. Моурінью витримали в клубі лише три місяці. Згодом Віейра був змушений визнати рішення про звільнення найкращого нині тренера найбільшою помилкою свого життя.

футбольний клуб

БОРУССІЯ

(Ballspiel-Verein

Borussia 1909

e. V. Dortmund)

Візитка

Понад півмільйонний Дортмунд є домівкою для однієї з найтитулованіших німецьких команд. «Клуб гри в м'яч Боруссія Дортмунд» виник у 1909 році. Його назву часто скорочують до аббревіатури BVB — ці літери вміщено також на офіційній емблемі. Кольори форми футболістів — чорний і жовтий. Президентом клубу з 2004 р. є керівник Бундесліги Райнхард Раубаль.

Веб-сайт: www.bvb.de.

СТАДІОН

Стадіон «Сігнал Ідуна Парк»

«Signal Iduna Park» («Сігнал Ідуна Парк») — комерційна назва збудованого в 1974 р. «Вестфаленштадіону». Права на назву було продано спонсорів, страховій групі «Signal Iduna», наприкінці 2005 року, що викликало вельми неоднозначну реакцію в уболівальників клубу. Керівництво ж «Боруссії» прохало розуміння, адже цей контракт де-факто ліквідовував фінансові проблеми і гарантував матеріальне підґрунтя для повноцінного розвитку клубу.

Найбільша футбольна арена Німеччини вміщує понад 80 тис. глядачів. Фан-зона за південними воротами розрахована на 25 тис. уболівальників і є найбільшою стоячою трибуною в Європі. На матчі єврокубків її нашвидкуруч обладнують сидіннями, котрі потім одразу ж демонтують. Річ у тім, що, за вимогами УЄФА до безпеки проведення матчів, індивідуальні крісла на трибунах обов'язкові, а фанати «Бо-

руссії» не дуже їх люблять. Клуб зважає на побажання прихильників, адже саме завдяки їхній неповторній підтримці стадіон отримав епічну характеристику «Опери німецького футболу».

ТРОФЕЇ

- Володар Кубка європейських чемпіонів (1997);
- переможець Кубка володарів кубків (1966);
- 8-разовий чемпіон Німеччини;
- 3-разовий володар Кубка Німеччини;
- 4-разовий володар Суперкубка Німеччини.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ЛЕГЕНДИ

Маттіас Заммер, Юрген Колер, Хейко Херрліх, Аугуст Ленц, Лотар Еммеріх.

ФАНАТИ

Рух «Боруссії» зовні виглядає привабливо та монолітно, проте насправді поділений на багато груп. Офіційні фан-клуби існують окремо. Ультрас, на зразок «Unity», керуються принципом «підтримка винятково в межах стадіону». Хулігани, зокрема «Northside», тримаються особібно навіть на трибунах і демонстративно зневажають ультрас свого ж клубу. Є й симбіоз під назвою «Desperados Dortmund» — група фанатів, які поєднують усі стилі підтримки одночасно. При цьому і хулс, і ультрас «Боруссії» вважаються чи не найкращими у країні. Спільним ворогом для всіх них є «Шальке».

Перш ніж очолити у 2008 р. «Боруссію», Юрген Клопп віддав 18 років життя клубові «Майнц». Спочатку як нападник, а потім як тренер. Наставник з нього вийшов навіть кращий — він підняв клуб другого дивізіону до участі в єврокубках. Хист до керівництва і стратегічного мислення Клопп підтвердив на посаді керманіча «Боруссії». Прогрес був очевидний: уже в другому сезоні його підопічні здобули право грати в Лізі Європи, а в третьому оформили чемпіонство!

Крім роботи в клубі, Клопп досяг неабияких успіхів на телебаченні в ролі ведучого-експерта футбольних телешоу. Із використанням технічних новинок у галузі мас-медіа він оригінально та переконливо розповідає телеглядачам про тактику, аналізує перипетії важливих матчів. Німецьке ТБ радо долучає його до висвітлення поєдинків збірної Німеччини на чемпіонатах Європи та світу, а здібності ведучого відзначені вже кількома телепреміями.

Уболівальники «Боруссії» вигадали для домашнього стадіону свого клубу цікаву назву — «Храм». І зовсім не тому, що побожні або спортивна арена схожа на культову споруду. Річ у тім, що «Боруссія» до певної міри має церковне походження: її було засновано юнаками-семінаристами. За однією з версій отець Девальд пропагував спорт на противагу звичці юнаків після занять відпочивати в місцевому пабі. Отож задля організації дозвілля юнаків було створено футбольну команду.

Перша світова війна далася взнаки клубу дуже боляче: практично всіх гравців призвали до війська. Додому повернулися одиниці, тож команду довелося відновлювати фактично з нуля. Ситуація повторилася і в роки Другої світової війни, з тією тільки різницею, що за її підсумками всі існуючі в нацистській Німеччині організації було розформовано. «Боруссію» довелося реєструвати заново — саме тоді й виникла теперішня назва, скорочувана до літер BVB. І вже по війні до оновленої «Боруссії» прийшли перші справжні успіхи.

Насамперед команда зуміла покласти край гегемонії «Шальке» в регіональній першості Вестфалії. В 1956 р. Дортмунд уперше, а вже за рік — вдруге привітав своїх улюбленців із перемогою в національному чемпіонаті. У наступному десятилітті «Боруссія» виграє кубок країни та

в 1966 р. першою з-поміж німців тріумфує в Європі — Кубок володарів кубків було здобуто завдяки перемозі в додатковому часі над «Ліверпулем». У тому ж році було зафіксовано найприємніший в історії принципового протистояння із «Шальке» результат — перемога «чорно-жовтих» з рахунком 7:0. Однак розвинути успіх не вдалося — дортмундців спіткала важка фінансова криза, внаслідок якої команда вилетіла з вищого дивізіону і довго оговтувалася від пережитих потрясінь.

Наприкінці 1980-х років «Боруссія», нарешті, зіпнулася на ноги, а з приходом на тренерський місток Оттмара Гітцфельда «чорно-жовті» стали грізною силою не лише на батьківщині, але й у Європі. В 1993 р. команда дійшла до фіналу Кубка УЄФА, де поступилася «Ювентусу». Але вже за чотири роки Гітцфельд і його футболісти взяли реванш — і то не в якійсь товариській грі, а в фіналі Ліги чемпіонів! Матч відбувався у Мюнхені та завершився капітуляцією «Ювентуса» — 3:1. Кубок чемпіонів опинився в руках гравців «Боруссії».

Щоправда, ця єврокубкова звитяга невдовзі змінилася ігровою та матеріальною кризою. Конфлікт футболістів із Гітцфельдом призвів до відставки найуспішнішого тренера в історії «Боруссії». У середині 2000-х Дортмунд уже грав у другому дивізіоні та змагався не так за трофеї, як за шанс уникнути банкрутства. Зрештою, клуб було вкотре врятовано і далі почалася висхідна лінія розвитку: повернення до Бундеслиги, перемога в кубку країни, виборювання місця в європейських турнірах і, нарешті, чемпіонство у 2011 і 2012 роках.

футбольний клуб
ДИНАМО
(ФК «Динамо»
Київ)

Візитка

Найтитованіший клуб України та Радянського Союзу грає в майже 3-мільйонному Києві. Команда народилася в 1927 році. Кольорами форми є білий і синій. Попри наявність у столиці інших клубів, справжнього київського дербі не існує. Головними суперниками відтак вважаються донецький «Шахтар» і московський «Спартак». Президент клубу — відомий бізнесмен Ігор Суркіс.

Офіційна веб-сторінка:

www.fcdynamo.kiev.ua

Стадіон «Динамо» ім. Валерія Лобановського

СТАДІОН

Простенький на вигляд стадіон «Динамо» ім. Валерія Лобановського із місткістю 16 800 глядачів є пам'яткою історії та архітектури Києва. Його було збудовано в 1932—1933 рр., а відкриття кілька разів відкладалося, бо в країні лютував сумнозвісний голодомор. Споруда розташована в серці української столиці, поряд із залом засідань парламенту і будинком уряду. Назва арени багато разів змінювалася, теперішнє найменування затвердили 2002 року, на третій день після смерті видатного динамівського тренера Валерія Лобановського.

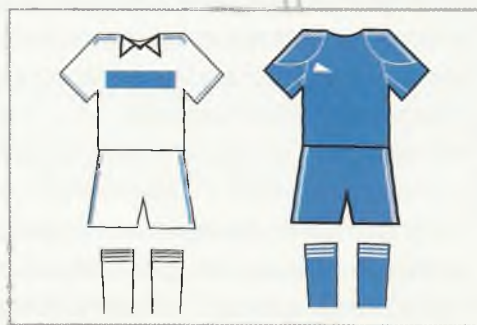
ТРОФЕЇ

- Володар Суперкубка УЄФА (1975);
- 2-разовий переможець Кубка володарів кубків (1974, 1986);
- 13-разовий чемпіон України;
- 9-разовий володар Кубка України;
- 5-разовий володар Суперкубка України;
- 13-разовий чемпіон СРСР;
- 9-разовий володар Кубка СРСР.

ЛЕГЕНДИ

Йожеф Сабо, Валерій Лобановський, Олег Блохін, Олег Лужний, Ігор Беланов, Анатолій Дем'яненко, Леонід Буряк, Сергій Ребров, Віктор Леоненко, Андрій Біба, Віктор Колотов, Віктор Серебряников, Євген Рудаков, Віктор Каневський, Володимир Мунтян.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ФАНАТИ

Уболівальники «Динамо» вважаються найсильнішими серед українських ультрас, попри порівняно невелику їх кількість і внутрішній розкол. Частина фанів, лояльна щодо керівництва, розташовується за одними воротами, неофіційні ж групи підтримки займають два сектори на протилежній стороні домашнього стадіону. Динамівських фанатів із радянських часів називають «хохлами». Вони сповідують націоналістичні погляди. Товаришують із фанами дніпропетровського «Дніпра» і львівських «Карпат». Найбільше ворогують із прихильниками одеського «Чорноморця», донецького «Шахтаря» та київського «Арсенала», за кордоном — із прихильниками московських клубів.

Росіянин Юрій Сьомін удруге прийняв «Динамо» наприкінці 2010 року. Він уже тренував киян у 2007—2009 рр. і досяг із ними чемпіонського титулу. Однак згодом вирішив повернутися до клубу, де провів більшу частину своєї тренерської кар'єри — московського «Локомотива». Успішним цей крок не виявився, тож фахівець радо пристав на пропозицію знову працювати в Україні. «Динамо» Сьоміна відзначається злагодженою грою та непоганими результатами в єврокубках — за його керівництва команді вдалося вийти в ½ і ¼ фіналу Ліги Європи.

Спортивне товариство «Динамо» було створене в Києві радянською міліцією. Завдяки фінансово-організаційним можливостям патронів НКВС клуб швидко зібрав найталановитіших гравців з усієї УРСР. Коли в 1936 р. розпочався регулярний чемпіонат Радянського Союзу, «Динамо» стало його єдиним українським учасником і посіло підсумкове друге місце.

Розвиток футболу в Києві перервала війна. Влада не евакуювала гравців «Динамо» в тил, й покинуті в окупованому німцями місті спортсмени подалися працювати робітниками. Частину з них гестапо викрило в колишній приналежності до НКВС та заарештувало за підозрою у шпигунстві. Кілька футболістів загинули в концтаборах. На основі цих подій пізніше у СРСР було створено легенду про «матч смерті». Нібито сформована з колишніх динамівців команда «Старт» не погодилася програти німецьким офіцерам навіть під загрозою смерті. Помста нацистів була нечувано жорстокою — усіх гравців закатували. Донині на території клубного стадіону можна побачити монумент загиблим від рук німців футболістів, хоча історичні дослідження довели, що «матч смерті» — лише вигадка.

По війні клуб було відновлено. У 1961 р. «Динамо» стало першим нестоличним чемпіоном СРСР. А на континентальній арені український клуб узагалі випередив решту представників країни. Кубок кубків у 1975 р. був першим в історії радянського футболу виграним євротрофеєм. У фіналі з рахунком 3:0 кияни випередили угор-

ський «Ференцварош», одразу додавши до цього здобутку Суперкубок УЄФА. У Мюнхені українці взяли гору над грізною «Баварією» завдяки голу Олега Блохіна. Нападник підхопив м'яч іще на своїй половині поля та дійшов із ним до штрафного майданчика господарів, обігравши дорогою чотирьох опонентів. Голкіпер нічого не зміг удіяти. Так само він виявився безпорадний у грі-відповіді. Тоді Блохін забив двічі, а баварці не спромоглися на жоден гол — 2:0.

У середині 1980-х рр. почався другий період розквіту «Динамо». На шляху до фіналу Кубка кубків кияни громили всіх суперників. У вирішальному поєдинку конкуренцію українцям намагався скласти мадридський «Атлетіко». Але кияни впевнено здобули першість — 3:0. І знову до видатної перемоги команду привів Валерій Лобановський.

Він повернувся до «Динамо» і втретє. У 1997 р. «біло-сині» розгромили легендарну «Барселону» (3:0 вдома і 4:0 на виїзді). Голеадорську справу Блохіна гідно продовжив іще один вихованець клубу — Андрій Шевченко. Команда спіткнулася лише в ¼ Ліги чемпіонів. Наступного сезону «Динамо» дійшло ще далі. Однак у півфіналі «Баварія» повернула киянам старий борг 1975 року. Вдома динамівці вигравали 3:1, але німці зуміли добитися нічиєї. А в Мюнхені знову все вирішив один гол, от тільки цього разу його забили господарі. «Динамо» зупинилося за крок до фіналу Ліги чемпіонів — і це найвище досягнення в цьому турнірі для всіх українських клубів.

Можливо, його можна було б перевершити, якби у 2002 р. не помер Лобановський. Цього видатного тренера хвилиною мовчання згадували у фіналі Ліги чемпіонів того року. Він чи не першим у Європі ввів поняття раціонального футболу, де підсумковий результат важливіший за видовищність гри. Лобановський прагнув створити ідеальний механізм, що точно втілює на полі задум головного тренера. Гравці в такій філософії — це виконавці, гвинтики, а не самодостатні футбольні одиниці. «Динамо» Лобановського ніколи не претендувало стати командою зірок, натомість було справжньою командою-зіркою. Жоден інший тренер не спромігся досягти з «Динамо» таких успіхів, як Лобановський. Київський клуб вчиться заново грати у футбол — уже без свого Метра.

футбольний клуб

ЗЕНИТ

(ЗАО

«ФК Зенит»)

Візитка

«Зеніт» є головним футбольним представником Санкт-Петербурга — майже 5-мільйонного мегаполісу та історичної столиці Російської імперії. Цей клуб вважається одним із найпопулярніших не лише у своїй країні, але й у Європі. За кольорам форми пітерців називають «синьо-біло-блакитними», а за назвою — «зенітниками». Президентом є один з керівників «Газпрому» Олександр Дюков.

Веб-сторінка: www.fc-zenit.ru.

Спортивний комплекс «Петровський»

Санкт-Петербург

СТАДІОН

Спортивний комплекс «Петровський» розташований у незвичному місці — на острові, зв'язок з яким забезпечує міст. У 1925 році, коли будівництво стадіону добігло кінця, арена вражала не лише дивним розташуванням, але й розмірами. Тоді 10-тисячна споруда, названа на честь комуністичного лідера Володимира Леніна, була найбільшим стадіоном країни Рад. Сьогодні ж і 21 500 місць замало для вболівальницької армії «Зеніта». Тож місто буде для футбольних ігор нову арену. Споруджують її на місці старого пітерського стадіону ім. Кірова з розрахунку майже на 70 тис. глядачів. Очікується, що новий «дім» команди стане найтехнологічнішою та найдосконалішою спортивною спорудою Європи. Анонсовано, що назву арени виберуть самі пітерці у процесі обговорення з керівництвом «Зеніта», спонсором «Газпромом» і муніципальною владою Санкт-Петербурга.

ТРОФЕЇ

- Володар Суперкубка УЄФА (2008);
- володар Кубка УЄФА (2008);
- 3-разовий чемпіон Росії;
- 2-разовий володар Кубка Росії;
- 2-разовий володар Суперкубка Росії;
- чемпіон СРСР;
- володар Кубка СРСР.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ЛЕГЕНДИ

Лев Бурчалкін, Анатолій Давидов, Павло Садирін, Володимир Клементьєв, В'ячеслав Малафєєв, Олександр Кержаков, Андрій Аршавін, Радек Ширл.

ФАНАТИ

Підтримка «Зеніта» вважається найякіснішою в Росії. Фанатів пітерського клубу відзначає єдність, загартована у протистояннях з московськими клубами. І хоча бійцівські загони «синьо-біло-блакитних» нечасто беруть гору над столичними опонентами, на стадіоні «зенітникам» рівних у країні немає. Потужний звук, якісні банери, величезна кількість прапорів і видовищна піротехніка — усе це більше нагадує Італію чи Балкани. Легендарним стало об'єднання «зенітників» під назвою «Невський фронт».

Ультрас «Зеніта» також запровадили особливу «фішку»: зустріч команди-суперниці поблизу стадіону. Фанати збираються за кілька годин до матчу та чекають на автобус із гостями — скандують, а подекуди провокують футболістів і тренерів суперника. Такий психологічний тиск на чужу команду має на меті вивести її з рівноваги перед грою.

Лучано Спалетті зробив собі ім'я в Італії, тренуючи «Емполі», «Удінезе» та «Рому». Двічі поспіль його визнавали тренером року в Серії А. В 2009 р. він вирішив спробувати власні сили за кордоном, обравши для цього російський «Зеніт». Наснаги італійця вистачило для здобуття всіх трофеїв: упевненого чемпіонства (за два тури до фінішу воно було оформлено надзвичайно ефектною перемогою — 5:0), виграних кубка та суперкубка РФ.

У 2010 р. Спалетті було визнано найкращим тренером російської першості. Наступна мета наставника — перемога в єврокубках, адже таких трофеїв у його тренерському доробку ще не було.

Свій родовід пітерська команда веде одночасно з кількох гілок. По-перше, в утворенні «Зеніта» певну роль відіграла команда «Більшовик», тому роком заснування клубу дехто вважає 1924. По-друге, існує припущення щодо спадковості «Більшовика» по відношенню до заснованого в 1914 р. ФК «Мурзинка». Офіційно ж вважається, що команда походить від колективу фізичної культури Ленінградського металічного заводу ім. Сталіна. Часом заснування відтак вважається 1925 рік. Під назвою «Сталінець» вона виступала в першості Радянського Союзу протягом 1936—1939 років. Після переходу заводу до структури Народного комісаріату озброєння та боєприпасів назву футбольного колективу було змінено на «Зеніт».

У 1944 р. команда сенсаційно виграла кубок СРСР. Ніхто не очікував зіграності від футболістів, котрих війна розділила на дві частини: одна евакуювалася в Казань разом із заводом, інша залишилася у блокадному Ленінграді. Мабуть, перший трофей став сюрпризом і для самих «зенітників», адже тривалий час він був їхнім єдиним здобутком — наступного командного успіху довелося чекати рівно 40 років.

Результат знову прийшов несподівано. Мало хто вірив у новаторські концепції наставника Юрія Морозова, тим більше не поділяли його абсолютної надії на молодих недосвідчених вихованців клубної академії. Але невдовзі «Зеніт» уперше виборов бронзові медалі союзної першості. А в 1984 р. кістяк «морозовської» команди вже під керівництвом Павла Садиріна виграв чемпіонат СРСР. Тоді здавалося, ніби вершини досягнуто, але справжні успіхи були попереду. Останній в історії СРСР

футбольний сезон «Зеніт» завершив аутсайдером навіть не вищої, а першої ліги й от-от мав вилетіти до другого дивізіону. Від тотального краху пітерців урятував розпад СРСР і створення нового російського чемпіонату, але принизливе животіння тривало ще кілька років. Злам відбувся після трансформації «Зеніта» в закрите акціонерне товариство і повернення на тренерський місток Садиріна. Команда, нарешті, здолала суперників у першій лізі та повернулася до футбольної еліти країни. Наступний крок — перемога в Кубку Росії 1999 року. Вектор розвитку клубу стрімко пішов угору.

Повернення Морозова знову відзначилося бронзою. Срібло «Зеніт» здобув уже під керівництвом тренера-іноземця, чеха Властимила Петржели. А в 2006 р. команду очолив голландець Дік Адвокат — як виявилося згодом, найуспішніший наставник в історії пітерців. У 2008 р. «Зеніт» у стадії плей-оф Кубка УЄФА один за одним вибивав зі змагань фаворитів турніру: «Вільярреал», «Олімпік», «Баєр»... Здавалося, зупинити «синьо-біло-блакитних» зможе тільки «Баварія». Однак у півфіналі мюнхенців було розгромлено з рахунком 4:0. Фінал проти шотландського «Рейнджерс» став справою техніки. 2:0 — і ювілейний 50-й розіграш Кубка УЄФА завершився передачею трофея капітану пітерців, українцю Анатолію Тимощуку.

Казковим видався і поєдинок за Суперкубок УЄФА. У ньому «зенітникам» протистояв переможець Ліги чемпіонів — «Манчестер Юнайтед». Але максимум, що дозволили зробити суперникам гравці пітерського клубу — це забити гол престижу. «Зеніт» переміг і разом із трофеєм одержав цілковите право називатися суперклубом.

Сьогодні «Зеніт» є надзвичайно популярним, серед його палких прихильників чимало вірперсон. Колишній тренер пітерців очолив збірну Росії та розглядає «Зеніт» як базовий клуб для формування національної команди. З бюджетом близько 100 млн доларів на рік «Зеніт» є одним із найбагатших клубів сучасної Європи.

футбольний клуб
ІНТЕРНАЦІОНАЛЕ
(FC Internazionale
Milano SpA)

Візитка

Молодший, але більш популярний в рідному місті з-поміж двох міланських грандів «Інтер» є єдиним клубом в Італії, котрий жодного разу не вилітав із Серії А. Прізвисько «нерадзурі» команда одержала за кольори форми — дослівно з італійської воно означає «чорно-сині». Ще одна неофіційна назва, «змії», походить від зображення плазуна на гербі міста. Президент і власник клубу — нафтопромисловець Массімо Моратті.

Веб-представництво: www.inter.it.

Стадіон «Джузеппе Меацца»

СТАДІОН

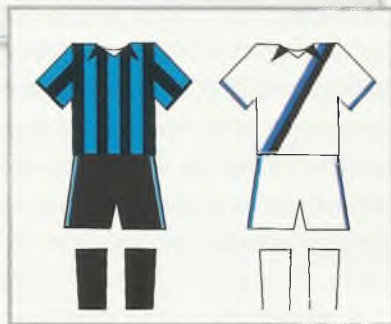
80-тисячний «Stadio Giuseppe Meazza» («Джузеппе Меацца») з 1979 р. носить ім'я видатного італійського футболіста 1930—1940-х років, який походив з Мілана і грав за обидва місцеві клуби, здебільшого в «Інтері».

Арену збудували в 1926 р. як стадіон «Мілана». Згодом клуб відступив права власності муніципалітету. А міська влада, у свою чергу, в 1947 р. дозволила грати на цьому полі також «Інтеру». Невдовзі первісну назву споруди, «Сан Сіро», було змінено на сучасну.

ТРОФЕЇ

- 3-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1964, 1965, 2010);
- 3-разовий володар Кубка УЄФА (1991, 1994, 1998);
- 18-разовий чемпіон Італії;
- 7-разовий володар Кубка Італії;
- 5-разовий володар Суперкубка Італії.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ЛЕГЕНДИ

Джузеппе Меацца, Хав'єр Занетті,
Джузеппе Бергомї, Вальтер Дзенга,
Сандро Маццола, Іван Кордоба.

ФАНАТИ

Фани «Інтера» — найбільші шибайголови в Італії. Вони неодноразово зривали матчі, протестуючи проти поганой гри власної команди, і навіть спалювали на трибунах клубну атрибутику «нерадзурі»! У 2001 р. у домашній грі проти «Аталанти» вони примудрилися поцупити у ворожих фанів моторолер, непомітно для поліції протягти чималий трофей на трибуни і, підпаливши, скинути його зі східців. Справжнє ж пекло «інтерісті» вміють улаштувати принциповим суперникам. У чвертьфіналі Ліги чемпіонів 2005 року, напевно, бажаючи буквально спелити ворогів, хтось із фанів поцілиив фаєром прями́сінько в голкіпера «Мілана». За такі витівки клуб карали штрафами і дискваліфікаціями, найбільш неспокійних уболівальників «інтерісті» переслідувала поліція.

Та ніщо не могло зупинити «чорно-синіх», надто ж коли мова заходила про «Мілан». І перемагати «інтеристи» навчилися не лише за допомогою фізичної сили, але й завдяки думці та творчості. Якось суперники на дербі розгорнули величезне полотнище із жахливою пикою чорта — талісмана «червоно-чорних». Та настрахати цим ворога не змогли. У відповідь постав просто неймовірний банер: величезний хрест, оздоблений коштовним камінням чорного і синього кольорів. Стадіон на кілька хвилин замовк — велич моменту відчули всі присутні. Потім тишу розірвали оплески. Після такої нищівної поразки «Мілана» у війні банерів за «Інтером» надовго закріпилася слава «чемпіона Італії» серед ультрас.

Андреа Страмаччіні виступав у серії С1 за футбольний клуб «Болонья», але отримав важку травму коліна, яка не дозволила йому повернутися на поле. Успішну тренерську роботу почав 2001 року. Протягом шести років, до 2011 р., тренував юнацьку команду «Роми». З 2011 р. тренував молодіжну команду «Інтера» і створив кращу команду Європи. У березні 2012 р. керівництво «Інтера» оголосило про призначення Андреа Страмаччіні на пост головного тренера команди. Під його керівництвом «Інтер» посів шосте місце в Серії А в сезоні 2011/2012. Президент «Інтера» продовжив контракт зі Страмаччіні до кінця червня 2015 р.

Історія «Інтера» розпочалася зі сварки в «Мілані». Заснована англійцями команда на той момент почала потроху витіснити чужинців, щоб стати на 100% італійською. Такий намір не поділяла частина гравців і активних членів, зокрема іноземців. У клубі почалися чвари. Після великої сутички у 1908 році «проіталійська» більшість взяла гору. А побита меншість залишила «Мілан» та утворила альтернативний футбольний клуб, демонстративно назвавши його «Інтернаціонале». Подейкують, що обличчя засновників клубу були добряче «розписані» синцями, через те їм і спало на думку обрати синьо-чорні кольори форми.

Протест проти домінування однієї нації над іншими дався взяти «Інтеру» в міжвоєнний період, коли владу в Італії узурпував фашистський режим Беніто Мусоліні. Знищити клуб не наважився навіть могутній диктатор, адже «нерадзурі» уже були кількарázовими чемпіонами країни та згуртували довкола себе чимало прихильників, зокрема й впливових людей. Однак і толерувати ідеологічну ворожу «комуністичну» назву влада категорично не бажала. Врешті було вирішено об'єднати обидві міланські команди, а новоутворенню дати ім'я ФК «Амброзіано». Тиск міланської спільноти змусив режим піти на поступки, тож команда в ті роки виступала під компромісною назвою «Амброзіано-інтер» у кольорах міланського прапора (червоний хрест на білому тлі). Коли ж політичні обставини стали сприятливішими, звична конкуренція міланських грандів одразу відновилася.

За іронією долі, у другій половині ХХ ст. «лівими» вважалися вже вболівальники «Мілана», тоді як фан-кола «Інтера» не в останню чергу

завдяки діяльності легендарної фанатської спільноти «Irriducibili» (дослівно — «непохитні») вважалися серед «неофашистів». На додачу, за «Мілан» здебільшого вболівали бідняки й іммігранти, тоді як «Інтер» став командою справжніх, корінних міланців і навіть ознакою респектабельності.

Але успавився він чудовою грою та здобутими перемогами, як-от у скудетто 1930 року. Доля цього протистояння вирішувалася в останньому турі в гостьовій грі проти «Дженоа». «Інтеру» досить було не програти, аби суперник не наздогнав його за кількістю набраних очок. Але «Дженоа» рішуче повела перед — 3:0. Якесь неземне натхнення в ту, здавалося, безнадійну мить зійшло на лідера атак «нерадзурі» Джузеппе Меацца — він зробив три сольні проходи від центра поля до воріт суперника, котрі увінчав голами. Матч було врятовано, «Інтер» виграв чемпіонство!

Епоха «великого «Інтера» припала на 1960-ті роки. Тренер Еленіо Еррера збагатив тактичну науку власною схемою гри — «катеначчо». Цей стиль базувався на глибокій обороні із застосуванням дрібних фолів і на рідкісних стрімких контратаках, які чудово завершував Сандро Маццола. У свої «золоті» часи клуб оформив ювілейне, десяте скудетто та двічі поспіль здобув Кубок європейських чемпіонів. На чолі «чорно-синіх» тоді стояв президент Анджело Моратті.

Сьогодні його син і спадкоємець Массімо прагне перевершити досягнення батька. Лігу чемпіонів команда під керівництвом Жозе Моурінью вже один раз виграла. А завдяки корупційному скандалові, в якому виявилися замішаними всі головні внутрішні суперники, «Інтер» легко здобув кілька чемпіонських титулів. Тож йому цілком до снаги втілити мрію свого власника.

Ентузіазм і фанатична любов до команди теперішнього керівництва «Інтера» має зворотний бік: великі гроші подекуди просто викидаються замарно. Протягом 15 років в «Інтер» було вкладено близько мільярда євро. А придбані за величезні гроші гравці нерідко виявляються не вартими навіть місця в основі. Чудові турнірні злети змінюються сезонами ганебних невдач. Однак Моратті та вболівальники «Інтера» певні: не помиляється лише той, хто нічого не робить.

футбольний клуб
ЛІВЕРПУЛЬ
(Liverpool FC)

Візитка

«Ліверпуль» грає в півмільйонному портовому місті на північно-західному узбережжі Англії. З-поміж представників Туманного Альбіону це найтитолованіший клуб у Європі — на його рахунку п'ять перемог у Кубку чемпіонів і три Суперкубки УЄФА. Через приналежність міста до графства Мерсісайд ліверпульців часто називають «мерсісайдцями», а за кольором форми — «червоними». Сьогодні «Ліверпулем» керують американці: власник Джон Генрі та президент Том Вернер.

Офіційна веб-сторінка: www.liverpoolfc.tv

**Стадіон
«Енфілд»**

СТАДІОН

«Anfield» («Енфілд») з'явився в 1884 р. і спершу приймав домашні матчі «Евертона». «Ліверпуль» перебрав права на стадіон у 1892 році. Зараз на «Енфілді» можуть розташуватися близько 45 тис. глядачів. Власники клубу вважають, що цього замало, тож ще на початку 2000-х років зареєстрували проект будівництва нової арени на 60—75 тис. місць. Утілити ці плани в життя не вдалося через світову фінансову кризу. Та й місцеві уболівальники вельми негативно ставляться до реконструкції свого овіяного легендами стадіону. Відтак тут досі можна побачити «магічну» червону табличку, що зустрічає гравців у тунелі перед виходом на поле. «This is Anfield» — для ворогів цей місткий напис означає лише одне: «Начувайтесь!» Натомість для ліверпульців табличка є переможним стягом. Саме тому перед виходом на поле «мерсісайдці» завжди торкаються її з надією на успіх.

ТРОФЕЇ

- 3-разовий володар Суперкубка УЄФА (1977, 2001, 2005);
- 5-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1977, 1978, 1981, 1984, 2005);
- 3-разовий володар Кубка УЄФА (1973, 1976, 2001);
- 18-разовий чемпіон Англії;
- 7-разовий володар Кубка Англії;
- 8-разовий володар Кубка англійської ліги;
- 15-разовий володар Суперкубка Англії.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Кенні Далгліш, Біл Шенклі, Стівен Джеррард, Джеймі Каррагер, Ян Раш, Джек Балмер, Джон Барнс, Алан А'Курт, Ян Каллаген, Гордон Ходжсон, Роджер Гант, Грем Сунес, Білл Лідел, Рей Клеменс.

Основна форма   Гостьова форма   Резервна форма

ФАНАТИ

До фанів «Ліверпуля» в Англії ставляться не надто приязно. І не лише через заздрість до успіхів клубу — дається взнаки й нестримна вдача «скаузерів» (скауз — це назва діалекту мешканців Мерсісайду). За ними на певний час навіть закріпилася принизлива репутація крадіїв. Однак саме вболівальники «червоних» у 1960-х рр. увели в ужиток найбільш зворушливу та найвідомішу пісню футбольних фанатів — «You'll Never Walk Alone» («Ти ніколи не залишишся самотнім»). Згодом пісня стала гімном «Ліверпуля», а її назва прикрасила верхівку брами Шенклі — входу до стадіону.

Кенні Далгліш — культова постать у Британії. Свого часу блискучий гравець «Селтіка» й «Ліверпуля», він став не менш талановитим тренером. У 80-х він був граючим тренером «червоних». У цій якості він здобув кілька чемпіонських титулів і кубків країни. Але 1990 р. Далгліш сильно втопився від напруги, відповідальності та слави. «Король Кенні» завершив кар'єру футболіста та вирішив залишити «Ліверпуль». Йому цікаво було спробувати себе тренером в інших, менш титулованих командах. Експеримент видався дуже вдалим: Далгліш привів до чемпіонства середняків прем'єр-ліги «Ньюкасл» і «Блекберн». Він чотири рази визнавався тренером року в Англії. За підсумками масштабного опитування вболівальників «червоних» у 2006 р. «короля Кенні» було визнано найкращим футболістом «Ліверпуля» всіх часів. Гарний підсумок кар'єри? Лише не для Далгліша! У 2011 р. у віці 60 років він повернувся на тренерський місток «Ліверпуля»...

«Ліверпуль» виник із необхідності. У 1892 р. власник стадіону «Енфілд» Джон Гулдінг зажадав від місцевої команди «Евертон» більшої арендної плати за поле. Клуб незгодився і перебрався на інший спортивний майданчик. «Енфілд» спорожнів, підприємець опинився без прибутків. Розлючений Гулдінг спробував зареєструвати команду з такою ж назвою та кольорами форми, проте футбольна федерація рішуче проти цього заперечила. Було створено принципово новий клуб, який перебрав на себе назву міста. Суперництво «Ліверпуля» та «Евертона» відразу стало одним із найпринциповіших дербі в Англії.

До середини ХХ ст. «червоні» 5 разів перемагали в чемпіонаті країни, та похвалитися стабільністю не могли. Коли в 1959 р. маловідомий, але амбітний тренер Біл Шенклі прийняв під керівництво «Ліверпуль», той був аутсайдером другого дивізіону. Шенклі радикально оновив склад команди і заходився реконструювати спортивні об'єкти. Легендарною стала ідея перетворити комору біля роздягальні на тренерський штаб, названий через це «Boot Room» («Кімната бутсів»). «Ліверпуль» повернувся до вищої ліги, виграв чемпіонство і перший в історії клубу Кубок Англії, а 1973 р. — переміг у Кубку УЄФА. Таким був початок нової ери «мерсідсайдців». Уже за кілька років «Ліверпуль»

домінував у Європі, тричі протягом п'яти сезонів здобуваючи Кубок чемпіонів.

У 1985 р. «червоні» вперше поступилися суперникові у фіналі цього турніру. Та не поразка стала головною подією матчу. Перед початком гри на брюссельському стадіоні «Ейзель» фанати «Ліверпуля» та «Ювентуса» влаштували безлад на трибунах. У бійках і тисняві загинули 39 осіб, переважно італійці. УЄФА визнало відповідальною за трагедію лише одну сторону, усі англійські команди було відсторонено від участі в єврокубках на 5 років, «Ліверпулю» оголошено 8-річну дискваліфікацію. Епоха домінування «червоних» у Європі штучно перервалася.

Справжнім покаранням для «Ліверпуля» виявилися події в півфінальному матчі Кубка англійської ліги 1989 року. Гра з «Ноттінгем Форест» мала пройти на стадіоні «Гілсборо» в Шефільді. Організатори припустилися низки фатальних помилок під час розподілу місць на трибунах. У вщерть заповнених секторах «скаузерів» виникла тиснява, яка забрала 96 життів. Трагедія стала наймасштабнішою у футбольній історії Англії і призвела до перегляду правил безпеки, зокрема до ліквідації «стоячих» секторів і оснащення всіх стадіонів кріслами для сидіння.

У чвертьфіналі Ліги чемпіонів 2005 року жереб звів «червоних» із «Ювентусом» — уперше після страшних подій на «Ейзелі». Перед стартовим свистком стадіон поринув у тишу, коли ж скінчилася хвилина мовчання, тисячі фанів «Ліверпуля» виклали модулями напис: «ДРУЖБА».

Того сезону клуб уперше після 1985 р. дістався фіналу Кубка чемпіонів. Після першого тайму «Мілан» вів із рахунком 3:0. І знов «червоні» затягнули своє «You'll Never Walk Alone». «Ліверпуль» відігрався, а в серії післяматчових пенальті здобув перемогу. Мабуть, найдраматичнішу та найсимволічнішу за час існування єврокубків.

футбольний клуб
**МАНЧЕСТЕР
ЮНАЙТЕД**
(Manchester
United FC)

Візитка

Найвідоміший англійський клуб і один із футбольних символів світу базується в півмільйонному промисловому центрі Манчестер на північному заході країни. Датою заснування клубу вважається 1878 рік. Кольори форми — червоний, білий і чорний. Найпопулярніша неофіційна назва МЮ — «Червоні дияволи». Через те в 1970 р. на гербі команди було вміщено червоного чортика з тризубом.

Виконавчий директор клубу — фінансист Девід Гілл. Власник — американський мільярдер Малкольм Глейзер.

Офіційна веб-сторінка: <http://www.manutd.com>.

Стадіон «Олд Траффорд»

СТАДІОН

«Old Trafford» («Олд Траффорд») збудовано 1909 р. і названо за районом розташування. Стадіон може прийняти 76 тис. уболівальників, отож наразі є найбільшою клубною ареною Англії. УЄФА зарахувала «Олд Траффорд» до найвищої категорії 5-зіркових елітних стадіонів. Посередині центральної трибуни вміщено напис «The Theatre of Dreams» («Театр мрій») — неофіційну романтичну назву споруди.

ТРОФЕЇ

- Володар Суперкубка УЄФА (1991);
- 3-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1968, 1999, 2008);
- Переможець Кубка володарів кубків (1991);
- 19-разовий чемпіон Англії;
- 11-разовий володар Кубка Англії;
- 4-разовий володар Кубка англійської ліги;
- 19-разовий володар Суперкубка Англії.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Деніс Лоу, Джордж Бест, Боббі Чарльтон, Рой Кін, Девід Бекхем, Браян Робсон, Раян Гігз, Ерік Кантона, Дункан Едвардс, Гарі Невілл, Метью Басбі.

Основна форма   Гостьова форма   Резервна форма

ФАНАТИ

Найпалкіші прихильники МЮ збираються на верхньому ярусі трибуни «Стретфорд Енд», але їхні кращі часи — в минулому. Попри скажену популярність клубу в усьому світі, «Юнайтед» відчуває дефіцит справжньої фанатської підтримки. Сер Алекс Фергюсон якось визнав, що 15—20 років тому атмосфера на «Олд Траффорді» була значно кращою. Справді, колись переповнений «Стретфорд Енд» співав так, що фахівці порівнювали силу звуку тисяч голосів із ревінням літака на зльоті. І хоча банер легендарного угруповання фанів МЮ «Red Army» досі можна побачити на іграх команди, справжня енергія трибун вирує вже на матчах неприбуткового напівпрофесійного «United of Manchester» з 7-го англійського дивізіону. У 2005 р. його створили й утримують власним коштом ті самі тисячі фанатів «Червоних дияволів», які категорично проти комерціалізації МЮ та перетворення клубу на приватну власність американця Глейзера. На їхню думку, футбол має належати насамперед його прихильникам — простим людям, а не бути модною забавкою чи додатковим джерелом прибутків для іноземних олігархів.

Шотландець Алекс Фергюсон очолив МЮ в 1986 році. Перший час праця була важкою — тренер зосередився над роботою на перспективу, а вболівальники вимагали негайного результату. Важко повірити, але тоді над стадіоном вряди-годи можна було почути скандування: «Фергі, геть!» Однак Фергі незмінно керує командою ось уже майже 25 сезонів. За цей час «Манчестер» виграв неймовірну кількість титулів. А сам шотландець став найзірковішим тренером в історії британського футболу. За видатні спортивні досягнення його було посвячено в рицарі та нагороджено титулом «сер».

Якби теперішні шанувальники «Манчестер Юнайтед» потрапили в 1878 рік, то не впізнали б команду. Футболісти «Ньютон Гіт» (як тоді називався МЮ) грали в зелено-золотавій формі та аж ніяк не були схожі на славетних «Червоних дияволів». Зміна назви, емблеми й кольорів — справа рук заможного манчестерського пивовара Джона Генрі Девіса, котрий придбав майже збанкрутілий клуб у 1902 році. Девіс інвестував у МЮ та побудову стадіону рекордні на той час кошти. Лихослови одразу ж глузливо охрестили клуб «Moneybags United» («Об'єднані мішки з грошима»). Вони навіть не уявляли, наскільки влучно! Адже сьогодні «Манчестер Юнайтед» є надзвичайно успішним глобальним брендом і найдорожчим клубом світу — за підрахунками журналу «Forbes» навесні 2011 р. ринкова вартість МЮ становила майже 2 млрд доларів.

Перш ніж стати «надліквідним активом» у бізнесі, клуб багато років віддавав усі сили спортивній боротьбі та здобуттю прихильності фанатів. І досяг мети: він частіше за інших перемагав у чемпіонатах Англії, а на його матчі приходило найбільше вболівальників. Визначальними в успішності клубу стали останні 20 років, відколи на тренерському містку працює сер Алекс Фергюсон. Зрівнятися з величиною цього наставника в історії «Юнайтед» може тільки одна персона — Мет Басбі.

Басбі очолив МЮ в 1945 році. До нього протягом кількох десятиріч років «Манчестер» не вигравав жодного титулу. Басбі ж вдалося відродити команду завдяки плеяді молодих вихованців клубної школи — середній вік «чемпіонського» складу МЮ в 1956 р. становив 22 роки,

тож в Англії цю команду жартома називали «малюки Басбі». За два роки всі кепкування щодо гравців стихли. 6 лютого 1958 р. літак, котрим МЮ повертався з єврокубкової гри додому, розбився на злітній смузі мюнхенського аеропорту. 11 з-поміж 21 пасажир загинули. З тих гравців, кому пощастило врятуватися, двоє ніколи більше не змогли вийти на поле. Сам Басбі провів два місяці в лікарні, після чого впав у депресію та усамітнився у Швейцарії. Лише через півроку дружина умовила його повернутися до вцілілої частини команди. Басбі довелося заново будувати кістяк МЮ, аби через 10 років після трагедії перемогти в Кубку чемпіонів, присвятивши виграний трофей своїм загиблим «малюкам». МЮ став першим з-поміж англійських команд, хто виборов цю престижну нагороду.

Другий Кубок чемпіонів «Червоних дияволів» був узятий без трагічних передісторій, проте йому також не бракувало драматизму. Фінал 1999 р. увійшов до підручників футболу окремим розділом, що розповідав про те, як один колектив може втратити все, а інший — здобути лише за дві хвилини! «Баварія» забила на самісінькому початку матчу, натомість МЮ за 90 хвилин гри не спромігся жодного разу вразити ворота суперника. Ім'я переможця Ліги чемпіонів видавалося вже відомим, однак за компенсовані арбітром 3 хвилини ігрового часу «Манчестер» відігрався і буквально в наступній атаці забив переможний м'яч. За лічені секунди потому пролунав фінальний свисток арбітра. Цей епічний тріумф МЮ вважається одним із найдивовижніших єврокубкових матчів усіх часів.

футбольний клуб

МІЛАН

(Associazione
Calcio Milan)

Візитка

Найуспішніший у Європі італійський клуб названо на честь майже півторамільйонного міста Мілан — столиці провінції Ломбардія та фінансово-економічного центру всієї країни. Найрозповсюдженішими неофіційними назвами є «rossoneri» («россонері» у перекладі з італійської — «червоно-чорні») та «дияволи». Президент клубу — відомий бізнесмен і політик, прем'єр-міністр республіки Сільвіо Берлусконі.

Веб-сайт: www.acmilan.com

СТАДІОН

Стадіон «Сан Сіро»

«San Siro» («Сан Сіро») — так називають свою домашню арену представники «Мілана», хоча офіційно вона носить ім'я легенди італійського футболу Джузеппе Меацца. Річ у тім, що більшу частину кар'єри Меацца грав за ворожий «міланістам» «Інтер». Дитячі симпатії цього футболіста до «россонері» не розчулюють фанів «Мілана». Отож вони вперто продовжують титулувати міський 80-тисячник назвою району, з якого походить їхній клуб — «Сан Сіро». Саме під таким іменем його відкривали в 1926 р. як клубний стадіон «Мілана». Лише згодом споруду продали міській владі, котра й дозволила використовувати арену обом конкуруючим клубам — «Мілану» та «Інтеру». Ось так один стадіон отримав дві альтернативні назви...

ТРОФЕЇ

- 5-разовий володар Суперкубка УЄФА (1989, 1990, 1994, 2003, 2007);
- 7-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1963, 1969, 1989, 1990, 1994, 2003, 2007);
- 2-разовий переможець Кубка володарів кубків (1968, 1973);
- 18-разовий чемпіон Італії;
- 5-разовий володар Кубка Італії;
- 6-разовий володар Суперкубка Італії.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Гуннар Нордаль, Джанні Рівера, Паоло Мальдіні, Франко Барезі, Алессандро Костакурта, Дженаро Гаттузо.

Основна
форма

Гостюва
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

Сучасна підтримка «Мілана» сформована з уламків однієї з легенд ультрас-руху в Європі, бригади «Fossa dei Leoni». Південна трибуна «Сан Сіро» була домівкою «левів» від часу заснування в 1968 р. і аж до загадкового зникнення в 2006 році. Що саме призвело до розпуску організації, досі лишається загадкою: ультрас «Мілана» цю тему оминають. Колишні члени «Fossa dei Leoni» тепер керують рештою угруповань «россонерів». Верхні сектори зайняли більш лівоорієнтовані групи, як-от «Brigate Rossonere». Їхня фішка — потужна голосова підтримка команди. Нижні ж сектори здебільшого мовчать, проте на принциповий поєдинок можуть підготувати красномовніший за будь-які слова банер, а на секторі намагаються створювати яскраву «візуалку» за допомогою прапорів, розтяжок і піротехніки. Тут господарюють організації ультрас і хулс правого політичного спрямування — «Commandos Tigre» та «Ram's Corps».

«Мілан» став першим великим клубом у тренерській кар'єрі 44-річного Масиміліано Аллегрі. Вибір його кандидатури у 2010 р. видався несподіваним, адже найбільшим досягненням наставника на той момент було 9 місце в Серії А із скромним клубом «Кальярі». Аллегрі своїм шансом скористався сповна, вигравши скудетто вже в дебютний рік роботи з «Міланом».

Біля витоків італійського гранда стоять британці — саме вони ініціювали створення в 1899 р. у Мілані футбольного колективу. Найбільше переймався цією справою колишній британський консул в Італії Альфред Едвардс. Саме він зібрав під своє керівництво співвітчизників, які проживали в місті, та цікавих до нового виду спорту італійців. Першим капітаном команди став англійський підприємець Герберт Кілпін. Він пообіцяв, що нова команда наганятиме жах на суперників, «наче диявол», і запропонував відповідну колірну гаму клубу — поєднання «пекельних» червоного та чорного кольорів. Офіційна назва клубу досі зберігає англійський, а не італійський варіант написання слова «Мілан».

Перше скудетто «россонері» виграла вже в 1901 р., але подальша турнірна хода «Мілана» була зовсім не тріумфальною — клуб здебільшого лишався в затінку більш успішних конкурентів. У 1960-ті «дияволи», нарешті, спромоглися вийти на провідні ролі, вигравши першими з-поміж італійців Кубок чемпіонів. Нині на рахунку команди 7 виграних трофеїв — другий показник у Європі після «Реала». За кількістю ж перемог у Суперкубку УЄФА «россонері» взагалі немає рівних.

3-поміж усіх тріумфальних фіналів вирізняється матч 1994 року. Тоді зішлись найсильніші команди турніру — «Мілан» і «Барселона». «Барса» під керівництвом Йогана Кройфа виглядала справжньою машиною перемог. «Мілан» на чолі з Фабіо Капелло сповідував менш видовищну, але більш раціональну манеру гри, не гребуючи навіть традиційною оборонною системою «катеначо». Це мала бути боротьба ефективності з ефективністю — ігрове домінування іспанців супроти рідкісних контрвипадів «россонері». На полі ж відбулося абсолютно інше: «Мілан» натхненно та видовищно знищив «Барселону» її ж зброєю — фантастичною атакуювальною грою, підсумком котрої став рахунок 4:0.

Унікальним видався фінал Ліги чемпіонів 2003 року. Трофей розігрували «Мілан» і «Ювентус». Цього разу команди подарували глядачам «цілком італійський» футбол: 120 хвилин надобережної гри. У підсумку — 0:0 навіть після додаткового часу. Володар кубка визначився в серії пенальті, де точнішими були міланці. На шляху до цього поєдинку «россонері» дещо курйозно здолали в півфіналі ще одного представника Італії — свого головного конкурента «Інтер». Команди з одного міста обидва рази зіграли внічию — 0:0 та 1:1. Путівку ж до фіналу «дияволи» здобули за рахунок правила «виїзного гола» — досить абсурдного з огляду на те, що обидва міланські клуби виступають на одному стадіоні!

«Мілан» є рекордсменом Італії за кількістю безпрограшних матчів (58 поспіль). Клуб був першим і єдиним, хто зумів залишити нуль у відповідній графі протягом усього чемпіонату. Ще одне типово італійське досягнення — найменша кількість пропущених голів протягом сезону (15). І не менш італійська «корупційна» слава: двічі «Мілан» потерпав від скандалів із договірними матчами. В 1980 р. тодішнього чемпіона відправили до Серії В, президента довічно відсторонили від футболу, а кількох гравців дискваліфікували на різні терміни. У 2006 р. ситуація повторилася з менш жорсткими санкціями: «россонері» залишили в Серії А, проте позбавили права участі в Лізі чемпіонів, а наступну першість «Мілан» розпочав із чималим мінусом у графі «набрані очки».

Та жодні скандали не здатні затьмарити репутації одного з найтитованіших клубів світу і зіпсувати любов до нього шанувальників на всіх континентах. Вболівальники вірять, що найбільші перемоги чекають на «Мілан» попереду.

футбольний клуб
ПЕНЬЯРОЛЬ
(Club Atlético
Peñarol)

Візитка

Столиця Уругваю півторамільйонне місто Монтевідео пишається «Пеньяролем» — за версією Міжнародної федерації футбольної історії та статистики найкращим клубом Латинської Америки XX століття. Ця команда від дня заснування грає в жовто-чорних кольорах, відтак одержала прізвисько «аурінегрос». Інші неофіційні назви клубу: «карбонерос» (вугілля) і «мірасолес» (соняшники). Президент — Хуан Педро Даміані.

Веб-сторінка: www.capenarol.com.uy.

СТАДІОН

Стадіон «Сентенаріо»

Клубний 12-тисячний стадіон названо на честь одного з найуспішніших президентів «Пеньяроля» Хосе Педро Даміані, котрий помер кілька років тому. На «меморіальній» арені, однак, побачити футболістів у жовто-чорній формі можна вкрай рідко — команда переважно грає на «Estadio Centenario» («Сентенаріо»). 65-тисячна арена є найбільшою в Уругваї. Вона збудована в 1930 р. і пам'ятає фінальний поєдинок мундіалю того ж року, коли збірна-господар турніру виборола перший в історії ФІФА титул чемпіонів світу. Легендарний для країни стадіон команда мусить ділити зі своїм одвічним ворогом — «Насьйоналем». Також тут проводить домашні матчі збірна Уругваю.

ТРОФЕЇ

- 5-разовий володар Кубка Лібертадорес (1960, 1961, 1966, 1982, 1987);
- 48-разовий чемпіон Уругваю;
- 12-разовий переможець Кубка Артігаса (Лігільї).

ЛЕГЕНДИ

Альваро Хестідо, Антоніо Пачеко, Альберто Спенсер, Джон Гарлей, Педро Верхіліо Роча, Хосе П'єндібене, Вашингтон Ортуньо, Фернандо Морена, Роке Масполі, Луїс Майдана, Антоніо Камполо, Ісабеліно Градін, Нестор Гонсалвес, Обдуліо Варела, Хуан Ансельмо, Хуліо Сезар Аббаді.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

«Барра бравос» уругвайського клубу вважаються одними з найвидовищніших ультрас у світі. Вони підтримують свій клуб надзвичайно яскраво. До 120-ліття клубу навесні 2011 р. фанати «Пеньяроля» підготували найбільший у світі банер, котрий закрит майже половину «Сентенаріо». Площа розмальованого полотнища становила понад 15 тис. м² (309х50 м), а вага — 1880 кг. Знадобилося близько 300 чоловіків, аби донести цей витвір фанатського мистецтва до стадіону. На виготовлення банера було витрачено понад 30 тис. доларів. Це справжній ультрас-рекорд, гідний Книги рекордів Гіннеса.

Хорхе Да Сільва — колишній нападаючий збірної Уругваю і клубів Аргентини, Іспанії, Чилі, Колумбії, кращий бомбардир чемпіонату Іспанії сезону 1983/84. (17 голів). Потім був запрошений в аргентинський «Рівер Плейт» — один з найкращих на той момент клубів світу.

Завершивши кар'єру футболіста, став тренером, під його керівництвом у 2008 р. «Дефенсор Спортінг» став чемпіоном Уругваю, а аргентинському «Банфілду» вдалося виграти матч проти «Расинга». У 2012 р. очолив «Пеньяроль», змінивши Дієго Агірре, з яким були пов'язані всі останні успіхи клубу, в тому числі й вихід у фінал Кубка Лібертадорес.

Англійське походження й дивна назва — таким є коріння «Пеньяроля», вік якого нараховує понад 120 років. Клуб виник у 1891 р. як «Центральний уругвайський залізничний крикетний клуб» (абревіатура CURCC). Залізницями у країні на той час займалися англійці. Вони ж і запровадили моду на власні види спорту: крикет, регбі та футбол. Утворивши спортивне товариство, залізничники, не вагаючись, визначилися з його кольорами — чорною та жовтою фарбами британці зазвичай розмальовували локомотиви.

На початку XX ст. ситуація змінилася: футбол у країні ставав дедалі популярнішим, «залізнична» команда здобула перші національні титули, тоді як інші види спорту в CURCC лишалися переважно аматорськими. Керівництво не приділяло новим реаліям і потребам належної уваги, тому серед членів футбольної секції зростало невдоволення. Зрештою, в 1913 р. команда остаточно розірвала зв'язки із засновниками й обрала нову назву, що збереглася донині. Вона походить від району в передмісті Монтевідео, де розташовувалися залізничні депо і базувалася CURCC. Власником цих земель був італієць Педро Пінероло, прізвище котрого на іспанський лад вимовляли як Пеньяроль...

Клуб «соняшники» майже одразу оформився як робітнича команда — еліта Монтевідео надавала перевагу «Насьйоналю», першому

клубові континенту, заснованому місцевими жителями, а не переселенцями із-за океану. Темперамент південноамериканців надав цьому «соціальному» та «національному» протистоянню особливого смаку: дні матчів двох команд перетворюють уругвайську столицю на справжню територію бойових дій. Найдавніше на континенті дербі майже ніколи не минає без сутичок уболівальників, для локалізації яких поліції доводиться застосовувати водомети, газові балони, гумові кулі та заарештовувати сотні бешкетників. Вирують пристрасті й на полі: футболісти також йдуть стіною одні проти одних, й поліції доводиться відновлювати порядок кийками. Арбітри ж на матчах «Пеньяроля» та «Насьйоналя» встановлюють світові рекорди за кількістю вилучень. Так, приміром, у 1990 р. учинені футболістами бої без правил увінчалися 22 (!) червоними картками. А XXI ст. розпочалося в Уругваї з арешту 9-х гравців і тренерів — найактивніших учасників сутички на стадіоні «Сентенаріо».

На щастя, уславився «Пеньяроль» не лише хуліганськими витівками. Його гравці таки розуміються на футболі, і дуже непогано. Десять фіналів Кубка Лібертадорес, половина з яких тріумфальні — яскраве тому підтвердження. А національна збірна Уругваю, котра виборювала звання найкращої на планеті у міжвоєнний час, складалася переважно з представників «аурінегрос».

Сьогодні «Пеньяроль» для Латинської Америки — приблизно те саме, що «Реал» для Європи, тобто найтитолованіший клуб свого континенту. Звісно, з цим не погодяться запеклі вороги «жовто-чорних» — усі ті, хто причетний до «Насьйоналя». Суперник «Пеньяроля» по дербі вважає, що рахувати національні трофеї потрібно таким чином, аби не враховувати здобуті перемоги CURCC. Певна річ, адже тоді «Насьйональ» випереджатиме головних конкурентів! Однак офіційно така точка зору відкидається — «Пеньяроль» кращий. І то не лише в рідному місті та країні, але на всьому материкау.

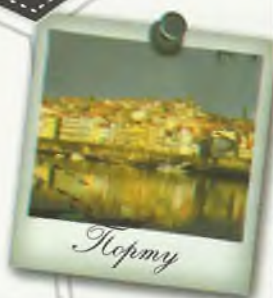

футбольний клуб
ПОРТУ
(FC do
Porto)

Візитка

«Порту» з однойменного 200-тисячного портового центру на північ від столиці є повноцінним лідером португальського футболу. Білий і синій кольори форми гравців, запозичені з колишнього португальського прапора, покликані символізувати душевну чистоту і спокій розуму. Неофіційна назва — «дракони». Багаторічний президент клубу — великий ентузіаст футболу Жорже Нуно Пінту да Кошта.

Офіційна веб-сторінка: www.fcporto.pt.

Стадіон «Драгао»

СТАДІОН

50-тисячний «Estádio do Dragão» («Драгао», буквальний переклад — «стадіон драконів») збудовано у 2003 р. спеціально до Євро-2004. Назва арени засвідчує її належність клубові, бо на емблемі «Порту» зображено саме цього казкового персонажа. Сама ж споруда хижістю до відвідувачів не відзначається. Її обриси плавні, комфортність арени оцінено в 5 зірок. Поле розташоване близько до трибун, а напівпрозорий дах над ними, попри вагу в 280 тонн, видається «легким». Штучне освітлення споруди виконане за допомогою сучасних технологій енергозбереження, через що стадіон став першим у Європі володарем «екологічного» сертифіката «Green Light».

ТРОФЕЇ

- Володар Суперкубка УЄФА (1987);
- 2-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1987, 2004);
- 2-разовий володар Кубка УЄФА (2003, 2011);
- 26-разовий чемпіон Португалії;
- 20-разовий володар Кубка Португалії;
- 18-разовий володар Суперкубка Португалії.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ЛЕГЕНДИ

Жоан Пінту, Деку, Вітор Байя, Фернандо Гомеш, Родольфо Рамірес, Антоніу Олівейра.

ФАНАТИ

Організацію «Super Dragões» засновано в 1986 р. молоддю, невдоволеною надто нудними толерантними принципами діяльності офіційного фан-клубу «Порту». Активісти вирішили домовитися про злиття маленьких спільнот ультрас у єдину потужну структуру, і їхній задум спрацював. Тепер з 5-тисячною спільнотою «супердраконів» змушені рахуватися не лише ворожі фанатські угруповання, але й керівництво рідного клубу. Тим більше, що «Super Dragões» набули репутації справжніх шибайголів. Приміром, коли дізналися про намір улюбленого тренера Жозе Моурінью покинути команду та перебратися тренувати «Челсі», запланували вчинити на нього замах і покарати за зраду. Моурінью вчасно попередили про це обізнані доброзичливці, тому тренер вдався до конспірації та зумів уникнути небезпеки.

Вітор Перейра — нове ім'я у великому європейському футболі. Наставником «Порту» 42-річний фахівець став улітку 2011 року, після гучного переходу успішного тренера «драконів» Віллаша-Боаша до англійського «Челсі». Останні кілька років Перейра працював помічником у тренерському штабі португальського гранда, тому зрозуміло, чому боси клубу вибрали саме його. Жодних революційних змін тріумфатору Ліги Європи не потрібно: ставку було зроблено на продовження переможних традицій та людину, хай і маловідому загалом, проте добре обізану на «кухні», що готувала командний успіх попередніх сезонів.

Тривалий час датою заснування клубу вважали 1906 рік, коли було проведено перший відомий історії матч «Порту». Однак у 1990 р. виявили більш давнє походження цієї команди. Начебто місцевий торговець вином Антоніо Ніколау де Альмейда відплив у ділову подорож до Англії, де несподівано захопився новою тоді грою. Повернувшись додому, він заснував команду та назвав її на честь рідного міста. А в 1906 р. лише змінився власник «драконів», який надав розвитку команді справжньої інтенсивності. Відтак офіційною датою появи «Порту» тепер вважається 1893 рік, тобто клуб є найстаршим у Португалії. Проте і без того «Порту» має чим пишатися, адже клубові вдалося не лише кинути виклик традиційно міцним столичним «Спорtingу» та «Бенфіці», але й перевершити їх. Саме «Порту» виграв два дебютні чемпіонати країни.

Перелік рекордів говорить сам за себе. Від 1976 р. команда стабільно фінішує на п'єдесталі пошани національної першості, тобто протягом 35 років не займає підсумкового місця нижче за третє. В 1999 р. «Порту» став першою командою у країні, котрій вдалося виграти чемпіонський титул 5 разів поспіль!

Свій перший успішний похід за Кубком чемпіонів «Порту» в сезоні 1986/1987 рр. розпочав ефектною домашньою перемогою над мальтійським клубом «Рабат Аякс» — 9:0. Фінал на віденському стадіоні зібрав чималу армію вболівальників, більшість яких підтримувала сусідів — німецьку «Баварію». Німці забили першими і тримали ра-

хунок аж до 79-ї хвилини. Та на 81-й взяв гору «Порту» — 2:1. Тому португальцям підкорився і Суперкубок Європи — своїми амбіціями довелося поступитися амстердамському «Аяксу». Відтак «Порту» здобув справжнє континентальне визнання і став одним із засновників G-14 — елітного клубу найкращих команд Старого світу.

Попри чудову історію, не все в житті «драконів» було таким яскравим. Темними плямами на спортивній репутації «Порту» лишаються корупційні скандали. Щоправда, справа рідко доходила до розслідувань і тим паче покарань. Так, у 2004 р. президента «драконів» да Кошту запідозрили в підкупі суддів під час національного чемпіонату. Клуб навіть дискваліфікували від участі в єврокубках, але апеляційний спортивний суд скасував ці санкції. Можливо, частина пліток і відображає дійсність, але більш правдоподібно, що такими підступами менш успішні конкуренти «Порту» намагаються виправдати власні систематичні поразки.

У 2003 р. «Порту» виграв у Кубку УЄФА, а наступного сезону здобув перемогу в Лізі чемпіонів. У 2011 р. «Порту» знову тріумфував — в утвореній на базі Кубка УЄФА футбольній Лізі Європи. Незважаючи на прогнози та пропозиції європейських грандів, у команді залишилися її лідери: бразилець Халк і колумбієць Фалькао. Зіграний кістяк «Порту» вже має досвід, але ще не втратив бажання великих перемог. Тож у 2012 р. варто чекати на нові звершення португальців у Лізі чемпіонів.

футбольний клуб
ПСВ
(Philips Sport
Vereniging)

Візитка

Один із грандів голландського футболу представляє містечко Ейндговен із населенням трохи більше 200 тис. жителів. Клуб виник у 1913 році, а його уболівальники майже одразу одержали прізвиська «фермери» (через провінційне походження) та «лампочники» (завдяки належності команди до заводу «Philips»). Традиційна форма гравців — смугасті біло-червоні футболки, чорні труси та білі гетри. Очолює клубну структуру Петер Свінкельс. Офіційний сайт: www.psv.nl.

СТАДІОН

Стадіон «Філіпс»

Спортивну арену «Philips» було відкрито одночасно із заснуванням клубу в 1913 році. Це саме той випадок, коли протягом історії команда завжди грала лише на одному домашньому стадіоні. До 1941 р. він уміщував лише 300 глядачів — сміховинна кількість порівняно з теперішніми 35 тис. місць.

Стадіон ПСВ унікальний: його обладнано підігрівом усіх індивідуальних крісел, а поле прогрівається спеціальними тепловими лампами, відтак газонна трава тут добре росте навіть узимку. З 2005 р. на стадіоні за будь-якого ажіотажу завжди лишається одне вільне місце — звичайнісіньке 43-тє у 22-му ряді сектора D. Тут любив сидіти колишній президент компанії-засновника ПСВ «Philips». Відмовившись від усіх належних йому привілеїв, Фріц Філіпс до самої смерті (у віці 100 років!) приходив підтримувати улюблену команду не до VIP-ложі, а на трибуни до тисяч простих уболівальників.

ТРОФЕЇ

- Володар Кубка європейських чемпіонів (1988);
- володар Кубка УЄФА (1978);
- 21-разовий чемпіон Нідерландів;
- 9-разовий володар Кубка Нідерландів;
- 9-разовий володар Суперкубка Нідерландів.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Ханс ван Брекелен, Філіп Коку, Руд ван Ністелрой, Гус Хіддінк, Вілфред Боума, Ібрагім Аффелай, Кун Діллен, Віллі Ван дер Кюлен.

Основна
форма

Гостьова
форма

ФАНАТИ

Серед фанів з Ейндговену побутує легенда про існування вболівальницького угруповання ПСВ ще в 1927 році. Нібито в той час було створено фанатську організацію з емблемою середньовічного ордену мечоносців. Напівміфічний лідер цієї групи вболівальників Йоріс ван дер Шилден загинув у русі опору нацистам під час Другої світової війни.

Сьогодні шанувальники ПСВ взагалі мирні та спокійні, крім кількох груп фанів, зокрема «L-Side», «Deventer Hooligans» та «West side». Вони не мають страху та виходять на бійки навіть якщо опонентів кількісно більше. Хулігани ПСВ нечисленні, але завдяки відмінній організації вони здобули собі в фанатських колах репутацію досить небезпечних. Найбільшими їх ворогами є прихильники клубів «Ден Хааг», «Аякс» та «Фейєноорд».

Філіп Джон Вільям Коку — колишній футболіст, універсальний півзахисник ПСВ і «Барселони», здатний зіграти як у захисті, так і в атаці. Зіграв 101 матч і забив 10 голів за національну збірну Нідерландів, на Євро-2004 був капітаном збірної.

У березні 2012 р. прийшов у ПСВ на заміну Фреду Рюттену як виконуючий обов'язки головного тренера. Під керівництвом Коку ПСВ з рахунком 3:0 обіграв «Хераклес» у фіналі Кубка Нідерландів 2012

Philips Sport Vereniging («Спортивний союз «Філіпс») виник як атлетичний гурток робітників заводу «Philips» ще до появи футбольного клубу. Останній оформився під час загальнонаціональних святкувань 100-річного ювілею визволення Нідерландів з-під наполеонівської окупації та встановлення королівської династії. Популярність футболу стрімко зростала, тож команда з часом перебрала на себе назву всієї заводської спортивної секції.

ПСВ — приватна власність компанії-засновника. Часто його називають «Ейндговен», що вкрай некоректно, оскільки в місті вже є клуб із такою назвою. Завдяки сприянню концерну «Philips» команда ніколи не відчувала фінансової скрути. Отож не мала тих проблем зі стадіоном, амуніцією тощо, як безліч інших колективів, позбавлених міцної спонсорської підтримки. Уже наступного року після своєї появи ПСВ зміг взяти участь у професійних змаганнях і невдовзі пробився до вищої голландської футбольної ліги.

Фінансова стабільність була важливою, але зовсім не головною передумовою спортивних здобутків команди. Промисловий гігант-власник не розтринькував гроші, купляючи уславлених мега-зірок. Навпаки, «Philips» ощадливо та раціонально виділяв рівно стільки, аби вистачало на забезпечення реальних потреб гарної команди та виховання власної талановитої молоді. Отже, всі вагомі досягнення ПСВ — наслідок насамперед сумлінної праці, а не «мажорного» походження.

А досягнень цих було чимало. Приміром, нападник Кун Діллен у сезоні 1956/1957 рр. установив національний рекорд результативності, забивши протягом чемпіонату 43 голи! Перевершити цей показник не спромігся досі ніхто. Лідирує ПСВ і за кількістю виграних поспіль чемпі-

онських титулів: протягом 1986—1989 рр. цей клуб щороку перемагав у першості країни. А в 2005—2008 рр. повторив власне досягнення, здобувши чотири чемпіонства поспіль.

У другій половині 1970-х років ПСВ слідом за «Аяксом» підтримав високо підняту планку нідерландського футболу в Європі, здобувши свій перший континентальний трофей — Кубок УЄФА. Вирішальна гра з французькою «Бастилією» завершилася з рахунком 3:0. Останній гол у грі забив Віллі Ван дер Кюлен — іще один славетний рекордсмен «фермерів». Гравцю, який одержав прізвисько «Містер ПСВ», належить унікальне досягнення — 309 забитих м'ячів у 528 проведених іграх. Отже, Ван дер Кюлен є найрезультативнішим нападником в історії футболу Голландії.

Сьогодні Ван дер Кюлен працює головним скаутом у селекційній службі ПСВ. А про її успіхи варто згадати окремо. ПСВ одним із перших на континенті навчився проводити вигідну «заокеанську» селекційну політику: шукав і задешево купував молоді латиноамериканські таланти, а згодом перепродавав їх європейським грандам за мільйони доларів. Так, саме з Ейндговена починали свою європейську кар'єру бразильські зірки 1990-х Ромаріо та Роналдо. Обоє за рекордні на той час суми придбала «Барселона».

У колекції ПСВ є також найпрестижніший кубковий трофей Старого світу — Кубок європейських чемпіонів. Здобуто його було дуже своєрідно — за допомогою нічиїх. Завдяки правилу виїзного гола в чверть-та півфіналі «лампочники» пройшли, але не перемогли французький «Бордо» та іспанський «Реал» (обидва рази 1:1 на виїзді та 0:0 вдома). Вирішальний двобій проти португальської «Бенфіки» завершився з рахунком 0:0. Більше того, вніччю закінчилася навіть основна серія післяматчових пенальті — 5:5. Лише на шостій спробі гравці ПСВ дочекалися помилки від суперників і здобули право здійснити над головою кубок — досі найвищий здобуток ПСВ за майже 100-річну історію існування.

футбольний клуб

РЕАЛ

(Real Madrid
Club de
Fútbol)

Візитка

Більш ніж 3-мільйонний Мадрид має всі підстави пишатися «королівським клубом» — рекордсменом за кількістю чемпіонських титулів Іспанії та перемог у найпрестижнішому турнірі Європи — Кубку чемпіонів. Утворений у 1902 р., він був визнаний ФІФА кращим футбольним клубом за підсумками ХХ століття. Сьогодні «Реал» є найбагатшим спортивним товариством світу з річним бюджетом майже 1 млрд доларів. За кольорами форми «реалістів» кличуть «blancos» («білими») і «merengues» («вершковими»). Президентом клубу є Флорентіно Перес.

Офіційний веб-сайт: www.realmadrid.com.

Стадіон «Сантьяго Бернабеу»

СТАДІОН

П'ятизірковий 80-тисячник «Santiago Bernabéu» («Сантьяго Бернабеу») виник внаслідок бажання президента «Реала» мати для клубу найкращий у світі стадіон. Грошей на будівництво не було, тому арена зводилася вкрай ризиковано — на позику від банку. І це в 1944 р., коли Європу спустошувала Друга світова війна, а економіка континенту потерпала від кризи! В 1947 р. споруду, названу «Чамартін», було таки зведено, а повоєнні успіхи «Реала» дозволили погасити заборгованість перед кредиторами. Рада директорів клубу відзначила успішність авантюри президента в 1955 р., коли одностайно проголосила: арена носитиме ім'я засновника ще за його життя.

ТРОФЕЇ

- Володар Суперкубка УЄФА (2002);
- 9-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1966, 1998, 2000, 2002);
- 2-разовий володар Кубка УЄФА (1985, 1986);
- 32-разовий чемпіон Іспанії;
- 18-разовий володар Кубка короля;
- 8-разовий володар Суперкубка Іспанії.

ЛЕГЕНДИ

Ікер Касільяс, Рауль, Еміліо Бутрагеньйо, Альфредо ді Стефано, Зінедін Зідан, Раймон Копа, Гюнтер Нетцер, Ференц Пушкаш, Уґо Санчес, Луїш Фігу, Франсіско Хенто, Вікардо Замора, Хосе Антоніо Камачо.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ФАНАТИ

«Ultras Sur», радикальне крило підтримки мадридців, відоме своїми фашистськими поглядами. Протягом майже 40 років покоління фанатів сповідують незмінні ідеї: ненависть до «Барси» та інших «антимадридистів» Іспанії, захист честі «Реала» у фанатських бійках, підтримка клубу під час гри. Хуліганська поведінка «Ultras Sur» є також спробою бодай щось протиставити перетворенню команди на глобальний бренд «галактикос» — суцільний білосніжний гламур найзірковіших футболістів планети.

Неординарний, популярний, скандальний, надуспішний і надзвичайно талановитий Жозе Моурінью просто не міг відмовитися очолити «Реал», коли у 2010 р. боси клубу запропонували йому контракт. І справа зовсім не в шаленому гонорарі, а в особистих амбіціях португальця — довести в зірковому колективі провідну роль власної зірки. Фундамент тренерської майстерності Моурінью — це ретельна наукова праця з вивчення всіх нюансів гри суперника та можливостей власної команди. «Фішка» його роботи — увага до найменших дрібниць і психологічна «обробка» футболістів. Моурінью сам вигадав це «ноу-хау», працюючи помічником різних тренерів, зокрема перекладачем Боббі Робсона в «Барселоні». Саме ця команда потім не раз ставала головним каменем спотикання для команд Моурінью. І хоч у перший рік роботи Жозе програв чемпіонат і Лігу чемпіонів, але довів: хай не переграє, але зупинити переможну ходу головного суперника «Реала» йому до снаги. Бо як не йому, то кому ж інше?

Футбол у столиці Іспанії з'явився ще до появи найтитолованішого нині клубу світу. ФК «Мадрид» виник після розколу першої столичної команди. Зіграти за нього спочатку міг будь-хто, спроможний сплатити членський внесок і окрему вартість кожного матчу. З часом розвага перетворилася на справжню гру, і вже в 1920 р. король дозволив «Мадриду» використовувати в назві додаток «королівський», тобто «Реал». Нічого надзвичайного в цьому додатку немає: «Реалів» в Іспанії грає дуже багато в різних містах і лігах. Отож цей статус швидше є правилом, аніж винятком. Підкреслює його лише стилізований вінець над гербом клубу, в основній же частині емблеми, у сплетінні літер F, C і M, досі зашифровано його первісну назву. Певна річ, клуб був і є приватною структурою, до прав власності котрої вельможна родина не має жодного стосунку.

«Королівським» принагідно можна назвати футбольний здобуток «Реала» та його статус у європейському футболі. Фундамент трофейного лідерства було закладено в 1950-х роках, коли мадридці 5 разів поспіль вигравали Кубок чемпіонів. У цьому найбільша заслуга належить Сантьяго Бернабеу — найдіяльнішому президенту в історії команди.

Бернабеу сам був гравцем «Реала» у 1912—1927 роках, наколотивши за цей час у ворота суперників понад тисячу голів. По завершенні

кар'єри він не зміг покинути клуб і очолив його у скрутний час. Режим диктатора Франко прихильніше ставився до головного столичного опонента «королівського клубу» — мадридського «Атлетіко». Отож Бернабеу вирішив якомога далі дистанціюватися від політики і створити комерційно успішний проект, що фінансувався б коштом власної спортивної діяльності. Ідея спрацювала, і вже в 1950-х у Європі гриміли імена лідерів тодішнього «Реала»: аргентинця ді Стефано, угорця Пушкаша, француза Копа. Цей інтернаціональний колектив був наче прообразом сучасних «галактикос».

Останніми роками «Реал» продовжує дивувати. І не тільки футбольними здобутками, а й сумами, витраченими на придбання футболістів світового рівня. Скажімо, гравець «Барси» Луїш Фігу коштував «вершковим» 71 млн євро, а славетний лідер чемпіонів Європи та світу Зінедін Зідан — 75 млн. За найтехнічнішого ж європейця Кріштіану Роналду взагалі було сплачено 93 млн євро! Гроші фантастичні, авжеж? А чемпіонат Іспанії при цьому востаннє було виграно чотири роки тому, Лігу ж чемпіонів — узагалі в 2002 році.

Наразі «Реал» більше, ніж футбольний клуб — це бренд, і не лише Мадрида, а всього модерного футболу. Сюди, наче в найпрестижніший багатющий мегаполіс, мріють потрапити майже всі гравці світу. Про розмір зарплат працівників клубу переказують ледве що не легенди. Створене раніше ім'я працює на «Реал», забезпечуючи його новими грошима, спонсорами та шанувальниками. Критерії успіху стали вимірюватися обсягами зароблених грошей. От тільки перемагати на полі за таких умов можна не завжди...

футбольний клуб
САНТОС
(Santos FC)

Візитка

Клуб розташований у 400-тисячному прибережному місті Сантос — морських воротах штату Сан-Паулу. Відомий насамперед як вотивчина славетного короля футболу Пеле. Команда традиційно грає в білосніжній формі. Має прізвиська «риби» та «сантастіко» (утворене від поєднання слів «Сантос» і «фантастіко»).

Президент — Марсело Тейшейра.

Офіційний сайт: www.santosfc.com.br.

Стадіон
«Віла Белміро»

СТАДІОН

Невеличку клубну арену «Estádio Vila Belmiro» («Віла Белміро») збудовано досить давно, в 1916 році. Розраховано її лише на 20 тисяч глядачів. Для ігор внутрішніх турнірів місця тут цілком достатньо, а от міжнародні поєдинки «Сантос» мусить проводити у столиці штату — місті Сан-Паулу. Там клубу надають можливість грати або на 38-тисячному стадіоні «Пакаембу» (домашня арена «Корінтіанса»), або на 80-тисячнику «Морумбі» (власність клубу «Сан-Паулу»).

ТРОФЕЇ

- 3-разовий володар Кубка Лібертадорес (1962, 1963, 2011);
- 8-разовий чемпіон Бразилії;
- володар Кубка Бразилії;
- 20-разовий чемпіон штату Сан-Паулу.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ЛЕГЕНДИ

Пеле, Коутінью, Еду, Дунга, Неймар, Дієго, Алекс, Арналдо Патуска, Клодоалдо, Пепе, Зіто, Жилмар.

ФАНАТИ

Найбільшою групою підтримки «Сантоса» є «Torcida Jovem», створена 1969 року. Ця організація нараховує близько 30 тис. членів, традиційно для Бразилії має статус фан-клубу та власну офіційну структуру. «Torcida Jovem» володіє правом голосу при визначенні політики клубу, а керівництво «Сантоса» прагне дослухатися до побажань уболівальників. Талісманом фанів стала косатка — хижий дельфін чорнобілого кольору.

55-річний Мурісі Рамальо небезпідставно вважається одним з найкращих бразильських тренерів сучасності. Він практично щороку додає до своєї колекції перемоги в чемпіонатах котрогось з штатів, чотири рази вигравав першість країни із різними командами, уже вп'яте здобув визнання як тренер року. У «Сантосі» Рамальо опинився в 2011 р. і відразу ж відсвяткував найбільший успіх у своїй кар'єрі — здобуття Кубка Лібертадорес. Тепер у наставника лишилася тільки одна нереалізована мрія — очолити збірну Бразилії, команду, в якій він прагнув дебютувати ще футболістом, але тоді на шляху до мети стала важка травма.

У 1912 р. спортивний клуб «Американо», що базувався в Сантосі, вирішив перебратися до більш перспективної столиці штату — Сан-Паулу. Однак троє представників команди залишилися та заснували «Сантос». Нічим особливим новий клуб не вирізнявся, допоки в 1956 р. його футболку не вдягнув 15-річний Едісон Арантіс ду Насіменту, або просто Пеле — майбутній Король футболу. Він провів за «Сантос» 18 сезонів. За цей час із маловідомого чемпіона штату клуб перетворився на гранда світового футболу. «Риби» стали символом бразильського спорту, і власники «сантастіко» сповна використали шалену популярність. По-перше, Пеле так і залишився в «Сантосі» — Королем створили такі умови, що до пропозицій інших команд йому було байдуже. По-друге, одержувані гроші боси інвестували в купівлю гідних партнерів для суперзірки, закладаючи підвалини для подальших перемог. По-третє, здобуття офіційних трофеїв чергувалося зі світовими турне, в котрих «Сантос» грав лише товариські матчі, але заробляв чималі на той час для бразильського футболу кошти. «Риби» назавжди увійшли до світової історії не просто як один із спортивних колективів, а як справжній футбольний театр із неперевершеним солістом у головній ролі.

Пеле відіграв за клуб 1116 матчів, забивши феноменальну кількість голів — 1091. У ту славетну епоху «Сантос» 10 разів виграв Лігу Пауліста (чемпіонат штату Сан-Паулу), 5 разів поспіль став найкращим у Бразилії та двічі підняв угору Кубок Лібертадорес. Клуб став базовим для збірної країни, в ті часи це була найкраща національна команда

планети. Такий успіх видавався справжнісінькою казкою, та ера Пеле добігла кінця, а разом з нею скінчилися й зіркові часи для «Сантоса». Клуб почав занепадати і поволі зник із переліку грандів.

На початку 2000-х рр. «риби» відродили переможні традиції. Після понад 20-річної перерви «Сантос» здобув титул найкращої команди свого штату і вперше за 35 років оформив статус чемпіона Бразилії. Успіхи знову повернулися до команди, свідченням чому став вихід у фінал Кубка Лібертадорес у 2003 році. І хоч обидва вирішальні поєдинки було програно аргентинському «Бока Хуніорс», подія стала знаковою — «Сантос» відродився.

У 2011 році «риби» грою підтвердили статус фаворитів у Кубку Лібертадорес. Скаути всіх європейських грандів особливо пильно стежили за юною зіркою «Сантоса» Неймаром, котрий поки що відмовляється залишати свою команду. Фінальна стадія турніру мусила визначити переможця з-поміж легендарного бразильського колективу та 5-разового тріумфатора Кубка Лібертадорес, уругвайського «Пеньяроля». Матч у Монтевідео завершився сухою нічиєю. Результат був нібито й позитивний для бразильців, але навіть один пропущений гол на власному полі ставив би «Сантос» перед необхідністю забивати щонайменше два м'ячі у відповідь. «Сантастіко» вирішили не перейматися небезпекою результативної нічиєї, а зосередитися на атаці. На полі бразильського стадіону «Пакаембу» всі три голи у грі-відповіді забили гравці «Сантоса». Щоправда, один з них був у власні ворота, проте вирішального значення це вже не мало. У підсумку рахунок 2:1 засвідчив повернення команди до еліти континентального футболу. Радість від цього не змогла затьмарити навіть масштабна бійка з гравцями і тренерами «Пеньяроля», спровокована після фінального свистка вболівальниками бразильського клубу.

«Сантос» навчився існувати без здобутків Пеле. Команда живе майбутнім, і в тому запорука її сили.

футбольний клуб
СЕЛТІК
(The Celtic FC)

Візитка

Глазго із населенням близько 600 тис. мешканців є найбільшим містом Шотландії. У 1888 р. тут було організовано «Селтік» — зараз найвідоміший шотландський клуб у Європі. Команда незмінно від дня заснування виступає в білій формі із зеленими горизонтальними смугами. Отож гравців кличуть «смугастими», або «кельтами». Президент клубу — Джон Рід. Офіційний сайт: www.celticfc.net.

СТАДІОН

Стадіон «Селтік Парк»

Першу футбольну арену команди, «Celtic Park» («Селтік Парк»), було обладнано ентузіастами-волонтерами вже в рік заснування клубу. Офіційно на трибуні могла розміститися тисяча глядачів, однак у дійсності на матчі приходило набагато більше людей. Власник землі вирішив скористатися з цього і зажадав від клубу 450 фунтів арендної плати замість обумовлених раніше 50. «Селтік» відмовився і в 1892 р. збудував нову арену — просто через дорогу від старої! Другий стадіон так само задарма зводили добровольці, проте цього разу під керівництвом досвідченого архітектора — вийшло набагато краще. Зміну «Селтіком» домашньої арени журналісти із захопленням охарактеризували як «переїзд із цвинтаря до раю». Відтоді «Парадайз» («Рай») є неофіційною назвою стадіону.

Сьогодні «Селтік Парк» уміщує близько 60 тис. уболівальників і вважається найзатишнішим стадіоном у всій Великобританії. Особливого шарму споруді надає історична південна трибуна. Вона істотно менша за інші, проте збережена майже в первісному вигляді. Саме тут розташовується найдавніша у світі спортивна прес-ложа, відкрита ще в 1894 році.

ТРОФЕЇ

- Володар Кубка європейських чемпіонів (1967);
- 43-разовий чемпіон Шотландії;
- 35-разовий володар Кубка Шотландії;
- 14-разовий володар Кубка шотландської ліги.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Генрік Ларссон, Кріс Саттон, Кенні Далгліш, Петсі Галлахер, Біллі Макніл, Віллі Мейлі, Джиммі Макгрорі, Джон Томпсон, Джок Стейн, Джиммі Джоунстон.

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

Прихильники «Селтіка» вважаються найгучнішими в Шотландії. Тим часом, репутація в них неоднозначна. З одного боку, вони мають лиху славу через хуліганські витівки: грандіозне побоїще фанів «Селтіка» й «Рейнджерс» наприкінці фіналу кубка країни в 1980 р. шокувало всю Британію та було визнано національною ганьбою. З іншого боку, «кельти» примудрилися стати загальноєвропейським взірцем доброї поведінки. Фанати «смугастих» здійснили рекордний за численністю вболівальників вояж на фінал Кубка УЄФА 2003 року. Навіть відсутність квитків на стадіон не зупинила понад 80 тис. прихильників «Селтіка» від подорожі до міста проведення гри — іспанської Севільї. Попри поразку улюбленого клубу, жоден уболівальник не був затриманий поліцією через якесь правопорушення. Цей унікальний випадок було відзначено спеціальними нагородами «Селтіка» від УЄФА та ФІФА.

Ірландець Ніл Леннон пов'язаний із «Селтіком» з 2000 року. Перші 7 років він провів на полі — і це був найуспішніший етап у його кар'єрі футболіста. Наступні два роки він працював помічником тренера і керував командою дублерів. У той період на нього здійснили напад фанати головного конкурента — клубу «Рейнджерс». Унаслідок сутички Леннон потрапив до лікарні, але швидко повернувся до роботи. Згодом він пояснив, що вважає себе одним із найвідданіших уболівальників «Селтіка» та готовий працювати задля повернення «смугастим» переможних традицій більше, ніж будь-хто інший. У 2010 р. Леннону випала нагода втілити проголошений задум — він очолив «Селтік». І вже в першому своєму сезоні привів його до перемоги — Кубка Шотландії.

Ідея створити футбольний клуб сягнула священикові католицького храму Святої Марії в Глазго преподобному Волфріду. Він переймався важкою долею своїх співвітчизників-одновірців з Ірландії, котрі шукали в заможнішій тоді Шотландії заробітку. Прагнучи їм допомогти, запропонував парафіянам утворити футбольну команду і спрямувати одержані від продажу квитків кошти на доброчинність. Католицька спільнота Глазго сприйняла цю ініціативу з величезним ентузіазмом. Так виникла найбільш ірландська команда поза межами самої Ірландії. На гербі «Селтіка» вмістили національний символ — конюшину.

Першим суперником нового колективу став «Рейнджерс» — представник шотландської та протестантської більшості Глазго. Укомплектований католиками-ірландцями «Селтік» переміг 5:2. Це був початок найдавнішого та найзапеклішого дербі у футбольній історії. Напругу протистояння зумовлювали не так спортивні, як політичні та релігійні чинники. З часом національне питання втратило гостроту — у «Селтіку» вільно заграли шотландці. Релігійна складова також зазнала лібералізації — футболістам-протестантам було дозволено захищати біло-зелені кольори. Але атмосфера «Old Firm Derby» («дербі Старої Фірми») залишилася донині. Якось видатного форварда «Селтіка» та «Барселони» Генріка Ларссона попрохали порівняти пристрасність двобоїв двох шотландських клубів із знаменитим іспанським «Ель Кла-

сіко». Він відповів: «Ніщо не зрівняється з матчами «Селтіка» і «Рейнджерс». Абсолютно ніщо. Можна багато говорити про матчі «Барси» і «Реала», але, повірте мені, вони навіть поряд не стоять із «дербі Старої Фірми».

В історії «Селтіка» і «Рейнджерс» чимало драматичних епізодів. У 1931 р. під час дербі загинув улюбленець фанів «Селтіка» — воротар Джон Томпсон. Рятуючи команду від гола, голкіпер кинувся в ноги форварду «Рейнджерс» Сему Інґлішу й отримав удар коліном у голову. Томпсон помер, так і не опритомнівши. На його похорон прийшли 40 тис. фанатів, а Інґліш мусив тікати з країни через небезпеку помсти прихильників «смуґастих».

Інша трагедія, навпаки, з'єднала місто. Події на стадіоні «Айброкс» у 1971 р. стали наймасштабнішою футбольною катастрофою в Шотландії. Уболівальники «Глазго», розчаровані грою, почали завчасно залишати стадіон. Коли ж на останніх секундах господарі зрівняли рахунок, частина фанів кинулася у зворотному напрямку, аби святкувати гол. Конструкції стадіону не витримали перевантаження й обвалилися. 66 фанів «Рейнджерс» загинули. Тренер «Селтіка» Джон Стейн власними руками допомагав рятувати поранених.

«Селтік» — єдиний з-поміж шотландських клубів, котрому підкорився Кубок європейських чемпіонів. Команда виграла трофей у 1967 році, на фінальний двобій з «Інтером» вийшли самі лише шотландці. Той склад «Селтіка» під керівництвом Джона Стейна став у країні легендарним і досі шанобливо титулується не інакше, як «лісабонськими левачами».

футбольний клуб
СПАРТАК
(ВАТ «ФК
«Спартак-
Москва»)

Візитка

«Спартак» є найпопулярнішим московським клубом і одним із найтитулованіших представників радянського та російського футболу. Кольори форми — червоний і білий. Неофіційні назви: «червоно-білі», «спартачі», «народна команда». Радю директорів «Спартака» очолює віце-президент нафтового концерну «Лукойл» Леонід Федун.

Офіційний сайт: www.spartak.com.

СТАДІОН

Стадіон «Лужники»

Домашні матчі «Спартак» проводить на 5-зірковому 78-тисячному стадіоні «Лужники». Проте грандіозна арена, котра приймала Олімпійські ігри та фінал Ліги чемпіонів, не є власністю клубу.

Будівництво клубного стадіону розпочалося у 2010 р. на землях Тушинського аеродрому Москви. Авіаційне минуле цього місця частково збережеться: проектом благоустрою території передбачено облаштування, крім автомобільного паркінгу, двох вертолітних майданчиків. Саму футбольну споруду розраховано на 42 тис. глядачів, газон укладуть штучний. Стадіон відповідатиме всім вимогам безпеки та навіть зможе витримати землетрус потужністю 6 балів. Передбачається, що об'єкт буде здано в експлуатацію наприкінці 2013 року. Спеціально для цієї арени влада Москви планує збудувати нову станцію метро «Спартак».

ТРОФЕЇ

- 9-разовий чемпіон Росії;
- 3-разовий володар Кубка Росії;
- 12-разовий чемпіон СРСР;
- 10-разовий володар Кубка СРСР.

ЛЕГЕНДИ

Володимир Бесчастних, Сергій Юран, Ігор Шалімов, Федір Черенков, Василь Кульков, Рінат Дасаєв, Олександр Мостовий, Валерій Карпін, Анатолій Ісаєв, Володимир Маслаченко, Ігор Нетто, Віктор Онопко, Олег Романцев, Георгій Ярцев, Баріз Хідіятулін, Єгор Титов, Андрій Тіхонов, Микита Симонян, Юрій Сєвідов.

Основна
форма

Гостьова
форма

ФАНАТИ

Фани «Спартак» звикли бути лідерами у своїй країні. У 1970-х рр. вони стали першими організованими вболівальниками в Радянському Союзі. У 1980-х армія підтримки «спартачів» ствердилася як найчисленніша в СРСР. У 1990-х «червоно-біле» угруповання «Flint's Crew» запровадило моду на британський стиль «хулс» на всьому пострадянському просторі. У 2000-х годі було знайти гідного супротивника у довколафутбольних сутичках банді «Union», легенді російського хуліганського руху. Чудову візуальну та голосову підтримку на трибунах забезпечує «Спартак» об'єднання ультрас під назвою «Fratia».

Нібито за жорстокість у бійках фанів «Спартак» здавна називають «м'ясними», «м'ясниками», або просто «м'ясом». Їхні найпринциповіші вороги — вболівальники ЦСКА, «Зеніта» та київського «Динамо».

Валерій Карпін, якого вболівальники цінували за «справжнє спартаківське серце», очолював команду як головний тренер у 2009–2012 рр. Ще в 2011 р. він написав заяву про відставку, невдоволений незадовільними як на його думку результатами «Спартака», але підтримка гравців і вболівальників змусила керівництво клубу відкласти рішення про прийняття його відставки...

У червні 2012 р. контракт зі «Спартаком», розрахований на 2 роки, як головний тренер підписав Унаї Емері Ечегойен. Вже у серпні 2012 р.

«Спартак» практично знищив принципового суперника, московське «Динамо» з рахунком 0:4. Ця перемога стала третьою поспіль під керівництвом Емері в чемпіонаті і дозволила «Спартаку» вийти на перше місце.

Унаї Емері — потомствений іспанський футболіст: і його батько, і дід грали в футбол на професійному рівні. Вихованець «Реал Сосьєдад» закінчив грати в 2004 р. у зв'язку з важкою травмою коліна.

На посту головного тренера іспанського клубу «Лорка» Унаї Емері в сезоні 2005/2006 заслужено отримав приз Мігеля Муньоса як кращий тренер дивізіону, повторивши це досягнення і в наступному сезоні, вже в складі «Альмерії». В 2008–2012 рр. очолював «Валенсію».

«Московский кружок спорта» (скорочено — МКС) було засновано ентузіастами в 1922 році. Велику роль у розвитку майбутнього «Спартака» відіграла родина Старостіних, чимало представників якої грали в команді. У різних турнірах того часу колектив виступав під назвами «Красная Пресня», «Пищевики» і «Промкооперация». Перед початком першого чемпіонату СРСР команді знадобилася милозвучніша назва. Її запропонував Микола Старостін. Згаданий ним герой повстання римських рабів Спартак припав до смаку всім членам нового спортивного товариства. В імені гладіатора — провідника античної революції вбачався символ боротьби пригноблених народних мас за свободу. Червоно-білі кольори форми свідчили про патріотизм нового клубу по відношенню до радянської держави. Тож у 1935 р. колектив було стверджено під назвою «Спартак». У дебютному розіграві чемпіонату СРСР новий клуб фінішував третім.

Конкурувати за лідерство в довоєнному радянському футболі команді доводилося лише з московськими клубами. «Спартак» був чи не

єдиним столичним колективом, який не мав міцної стабільної міністерської підтримки, бо не підпорядковувався ні армії, ні НКВС, ні іншому силовому відомству. Втім він здобув у цій боротьбі чемпіонства та два кубки країни.

По війні до провідних ролей у футбольних змаганнях почали долучатися колективи з провінції. За ними також стояв потужний адміністративний ресурс. Як правило, міцні команди формувалися в центрах союзних республік за підтримки місцевих осередків Компартії та були наче «збірними» талантів своїх народів («Динамо»-Київ в Україні, «Динамо»-Мінськ у Білорусі, «Динамо»-Тбілісі в Грузії, «Арарат»-Єреван у Вірменії тощо). «Спартак» на цьому тлі лишався «нічийним», але продовжував змагатися за високі місця. Відносна незалежність від влади та спортивні успіхи забезпечили йому любов простих людей і почесне прізвисько «народної команди».

У 1956 р. збірна СРСР, сформована здебільшого з гравців «Спартака», виграла Олімпіаду в Мельбурні. В 1960 р. перемогла на чемпіонаті Європи — головний приз підніс над головою спартаківець, капітан команди СРСР Ігор Нетто. Прихильники «червоно-білих» досі пишаються цими міжнародними досягненнями, адже в самого клубу таких немає. Один із найсильніших клубів СРСР і Росії не перемагав у єврокубках — у жодному не міг пройти далі півфіналу. Більше того, після нечуваного панування в російському футболі в 1990-х (6 чемпіонських титулів поспіль і 9 протягом 10 років) «Спартак» вже десятиліття грає без трофеїв. Здавалося б, усе для успіху є: традиції та амбіції, потужний спонсор, чималий бюджет, справжня армія прихильників... Однак з року в рік «червоно-білим» чомусь так і не вдається оформити титул. Уболівальників утішає віра: коли те, чого бракує команді, буде віднайдено, усім суперникам стане непереливки. Адже успіх є сенсом існування «Спартака» протягом усієї його футбольної історії.

футбольний клуб

ЦСКА

(Професіональний
ФК ЦСКА)

Візитка

Один із найпопулярніших російських клубів засновано в 1911 році. ЦСКА захищає честь столиці РФ — 11,5-мільйонного мегаполісу Москва. Належність у минулому до структури Збройних сил залишила по собі не лише назву команди (Центральний Спортивний Клуб Армії), але й прізвисько «армійці». Кольори форми — синій (історичний клубний) і червоний (колір радянських військ). Президент — підприємець Євгеній Гінер.

Офіційний сайт: www.pfc-cska.com.

Стадіон «Лужники»

СТАДІОН

Дивно констатувати, але один із найпопулярніших клубів Росії не має власної арени, тобто поки що не має. З 2007 року для нього будують не надто великий, проте сучасний і затишний стадіон із цікавими дизайнерськими рішеннями: «скошеною» лінією даху та баштою-«хмарочосом» на одному з кутів споруди. Відкриття 30-тисячної арени заплановано на 2013 рік, кошторис будівництва становить 200 млн. євро. Досі ж команда виступає на арендованому полі в підмосковних Хімках і центральному стадіоні країни — «Лужниках».

ЛЕГЕНДИ

Дмитро Багрич, Дмитро Бистров, Олексій Гринін, Михайло Єрьомін, Юрій Жирков, Володимир Полікарпов, Всеволод Бобров, Григорій Федотов, Володимир Капличний, Сергій Семак, Павло Садирін, Сергій Перхун.

ТРОФЕЇ

- Володар Кубка УЄФА (2005);
- 3-разовий чемпіон Росії;
- 6-разовий володар Кубка Росії;
- 4-разовий володар Суперкубка Росії;
- 7-разовий чемпіон СРСР;
- 5-разовий володар Кубка СРСР.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

Прихильників ЦСКА називають «коні», начебто через стайні, котрі колись розташовувалися на землях, де пізніше став тренуватися і виступати футбольний клуб. Спершу це прізвисько було образливим, але тепер «коні»

ледве що не самоназва «армійців». У 2008 р. зображення голови коня з вогняною гривою стало одним з офіційних символів ЦСКА. Клуб дуже шанує своїх відданих уболівальників. За фанатами навечно закріплено футболку з 12-м номером — у такий уже не може грати жоден футболіст. До того ж керівництво запровадило традицію згадувати цього «12-го гравця» під час виголошення складу ЦСКА на кожному домашньому матчі команди.

Серед угруповань «коней» міжнародний авторитет мають утворені в 1990-х хуліганські моби «Red-Blue Warriors» (червоно-сині воїни) та «Ярославка» (спортсмени-бійці, які мешкають на ярославському напрямку руху з центру столиці). Головним їхнім ворогом є московський «Спартак».

Наставник «армійців» Леонід Слуцький не з книжок знає, що таке біль і як за будь-що досягти результату. Його кар'єра голкіпера тривала менше сезону. Якось коло будинку він поліз на дерево рятувати сусідську кішку, але зірвався, розстроївши коліно та забивши голову. Наступний рік довелося провести в лікарні, а в футбол повертатися тільки в ролі тренера. Слуцький плідно працював із молоддю в різних російських клубах, а в 2009 р. отримав запрошення очолити ЦСКА. Під його керівництвом москвичі стали чвертьфіналістами Ліги чемпіонів і здобули Кубок Росії — досі єдиний трофей у колекції Слуцького.

Клуб, що досі має радянську червону зірку на емблемі, виник ще в дореволюційній Російській імперії. І жодного стосунку до армії, звісно ж, тоді не мав — футбольну секцію заснувало товариство любителів... лижного спорту! Російська аббревіатура ОЛПС і була первісною назвою команди.

Після комуністичної революції команду підпорядкували організації під назвою «Опытно-показательная площадка Всеобуча» (ОППВ). Ця спілка під шефством військових піклувалася про здоровий спосіб життя і допризовну підготовку юнаків. У 1928 р. спортивними справами Збройних сил СРСР почав займатися Центральний будинок Червоної армії. Відтак команда ще раз змінила назву — тепер на аббревіатуру ЦБЧА. Саме з такою назвою її було зараховано до вищої ліги першого чемпіонату країни в 1936 році. «Армійці» зупинилися за крок до п'єдесталу пошани, фінішувавши четвертими. Прагнучи більшого, військове керівництво клубу вдалося до прийому, неодноразово повторюваного у радянські часи. Вільного трансферного ринку в ті часи не було. «Армійці» вирішили застосувати наявний організаційний ресурс: щойно здібний юнак призовного віку «засвітився» в радянському футболі, йому приносили повістку до військкомату. А далі вибір був за гравцем: або кілька років захищати батьківщину у лавах «червоно-синіх», або ж «по-справжньому» — у військовій частині. Така «трансферна політика» виявилася успішною: наприкінці 1940-х рр. ЦБЧА став першим клубом країни, який зумів тричі поспіль виграти чемпіонат.

У 1951 р. знову змінилася назва команди, та цього разу лише на одну літеру. «Червона» армія була замінена в назві «радянською», тож склалася аббревіатура ЦБРА. Під нею клуб оформив «золотий дубль» у 1952 р. і... зник. Не з власної волі, а через те, що потрапив у немилість Йосифа Сталіна. Оскільки спортивні перемоги «армійців» засвідчили їхнє лідерство в радянському футболі, керівництво країни відправило команду, перевдягнувши у футболки збірної СРСР, на першу для держави Олімпіаду-1952. Однак «армійці» програли матч тодішнім політичним ворогам — збірній Югославії. Влада скаженіла, футболістів укрили ганьбою, а команду розформували та зняли з чемпіонату. Та відправити «армійців» у небуття не подужав навіть усомогутній диктатор. «Червоно-сині» пропустили лише два сезони і відновили виступи вже через рік після смерті Сталіна, 1954 року. В 1960 р. клуб одержав назву ЦСКА, з якою прийшла й міжнародна слава.

Чекати на успіх довелося довго, змінилася навіть держава, під прапором якої «армійці» виграли перший в історії російського футболу єврокубок. У 2005 р. ЦСКА дійшов до фіналу Кубка УЄФА. Вирішальний матч було заплановано провести на полі лісабонського «Спортинга», а суперником росіян у фіналі став саме цей клуб. Стадіон перетворився на домашню арену португальців. Але ЦСКА здолав «Спортинг» з рахунком 3:1. Відтоді московський клуб вважається одним із найсильніших у східній Європі.

футбольний клуб
ЧЕЛСІ
(Chelsea FC)

Візитка

Клуб «Челсі» виник у 1905 р. в однойменному заможному районі на заході Лондона. Через наближеність до чванливих елітних кварталів команда отримала прізвиська «аристократи» та «пенсіонери». За основним кольором форми лондонців також називають «синіми». Президентом клубу вважається американський юрист Брюс Бак, хоча всім відомо, що головні рішення приймає не він, а власник «Челсі» — російський олігарх Роман Абрамович.

Веб-сайт: www.chelseafc.com.

Стадіон «Стемфорд Брідж»

СТАДІОН

«Stamford Bridge» («Стемфорд Брідж») було збудовано як легкоатлетичний комплекс у 1877 році — задовго до появи «Челсі». Спочатку його пропонували для домашніх ігор клубу «Фулхем», але той відмовився. Згодом стадіон відійшов у користування клубу «Челсі», який мало не призвів до загибелі арени у її ж 100-літній ювілей. Футбольний клуб збанкрутів, а його майно мало піти з молотка задля повернення боргів кредиторам. Понад 10 років тривала виснажлива юридична боротьба за шмат землі майже в центрі Лондона, на якому нові власники запланували будівництво комерційної нерухомості. В 1992 р. «Челсі» вдалося-таки одержати перемогу. Відтоді, аби не втратити арену в разі фінансових проблем клубу, керівництво «Челсі» організувало окрему компанію — товариство власників поля «Челсі». В обмін на величезний кредит в 10 млн фунтів ця структура надала футбольному клубу права оренди «Стемфорд Брідж» на 99 років.

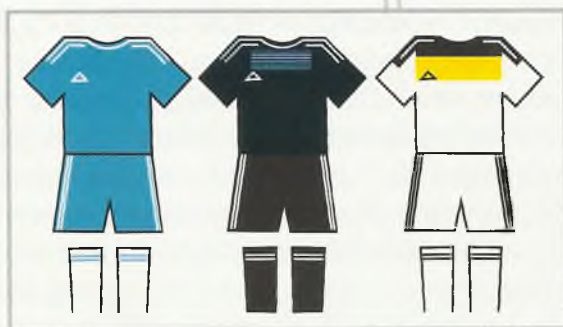
ТРОФЕЇ

- Володар Суперкубка УЄФА (1998);
- 2-разовий переможець Кубка володарів кубків (1971, 1998);
- 4-разовий чемпіон Англії;
- 7-разовий володар Кубка Англії;
- 4-разовий володар Кубка англійської ліги;
- 4-разовий володар Суперкубка Англії.

ЛЕГЕНДИ

Марк Х'юз, Грем Ле Со, Стів Кларк, Джанфранко Дзола, Денніс Вайз, Рей Вілкінз, Пет Невін, Клод Макелеле, Джордж Гілсдон, Рон Гарріс, Джиммі Гривз, Керрі Діксон, Джон Террі, Петер Чех, Дідьє Дрогба, Пітер Бонетті, Френк Лемпард, Боббі Тамблінг, Рууд Гулліт.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

Резервна
форма

ФАНАТИ

Справжньою легендою фанатських кіл Європи стала група підтримки «Челсі» під назвою «Headhunters» (дослівно — «мисливці за головами»). Народжена в 1970-х, вона стала одним із флагманів довкола-футбольного хуліганства в Англії. Її члени відзначалися радикальними націоналістичними поглядами, жорстокістю й організованістю. Кинути виклик силі «Headhunters» спроможні були лише найбільші відчайдухи країни з-поміж фанатів «Вест Гема» та «Міллуола». Наразі культові бешкетники «Челсі» не так помітні (дякуючи політиці керівництва федерації футболу та поліції), але група досі існує. За мотивами її «діяльності» було знято популярний фільм «Фабрика футболу».

Роберто Ді Маттео розпочав кар'єру на позиції захисника в 1988 р. у клубі другого швейцарського дивізіону «Шаффхаузен». Грав на позиції ліберо в «Цюриху», потім в «Арау», в «Лацио» на позиції центрального півзахисника, основного розігруючого, де він став одним з лідерів команди. Ді Маттео провів за «Челсі» 175 ігор і забив 26 голів, у 2002 р. був занесений до списку символічної команди кращих гравців «Челсі» за всю історію клубу. У сезоні 2000/2001 у матчі Кубка УЄФА отримав важку травму — потрійний перелом ноги і у 31-річному віці прийняв рішення про завершення ігрової кар'єри. 2008 р. Ді Маттео як тренер очолив клуб «Мілтон Кінс Донс», у 2009 р. — «Вест Бромвіч Альбіон», а в червні 2011 р. став помічником головного тренера «Челсі» Андре Віллаш-Боаша. У березні 2012 р. у зв'язку зі звільненням Віллаш-Боаша Ді Маттео став виконуючим обов'язки головного тренера «Челсі». У травні 2012 р. «Челсі» під керівництвом Ді Маттео виграв Кубок Англії, перемігши у фіналі «Ліверпуль» з рахунком 2:1, а потім вперше виграв Кубок Ліги Чемпіонів. У червні 2012 р. Роберто Ді Маттео став головним тренером «Челсі».

Попри величезну кількість гравців, уболівальників і функціонерів, які так чи інакше були пов'язані з лондонським клубом, сьогоднішній «Челсі», за великим рахунком, зробили три людини. І всі вони не мали безпосереднього стосунку до спорту. Перший із них, Фредерік Паркер, був настільки захоплений ідеєю створення футбольного клубу, що заходився відмовляти графа Генрі Мірса від планів забудови району «Стемфорд Брідж» промисловими складами, натомість доводив доцільність створення власної команди для наявного вже стадіону. Певно, Паркер переконував свого заможного компаньйона досить експресивно, бо під час дискусії його до крові вкусив собака Мірса. Мужня реакція чоловіка виявилася вирішальним аргументом — Мірс погодився стати офіційним засновником клубу «Стемфорд Брідж», однак цю назву було швидко відкинуто через певні вимоги влади щодо реєстрації стадіону. Спроба зареєструвати команду як футбольний клуб «Лондон» теж зазнала фіаско. Зрештою на великій нараді друзів Мірса було схвалено варіант Паркера — команду назвали «Челсі». Незабаром невгамовний ентузіаст домовився про доти нечуване — команду, що не зіграла жодного матчу, було прийнято до складу футбольної ліги Англії!

Другим добрим генієм «синіх» був бізнесмен Кен Бейтс. Він з'явився найкритичнішої миті в історії «Челсі», коли здавалося, що гру скінчено. На початку 1980-х рр., за нащадків графа Мірса, команда животіла у другому дивізіоні та могла здивувати хіба що розмірами своїх боргових зобов'язань. Клуб збанкрутів, стадіон було конфісковано, а гравці розбіглися через невиплачену зарплату. Саме в такому жалюгідному стані Бейтс придбав «Челсі» за символічну ціну — 1 фунт стерлінгів. І то була чудова угода — дивно, що такий «неліквід» взагалі виявився комусь потрібним. І яке ж диво зробив Бейтс! Йому вдалося повернути й реконструювати стадіон, обладнати інфраструктуру, запросити до команди зірок європейського рівня. «Челсі» не лише повернувся до життя, але й почав вигравати: Кубок Англії, Кубок володарів кубків, Суперкубок УЄФА...

Нарешті, третя історична для клубу персона — нинішній власник «Челсі». Російський олігарх Роман Абрамович зробив із лондонського клубу не лише власну улюблену іграшку, але й команду світового рівня. Це й не дивно, зважаючи на суми, котрі «Челсі» може собі дозволити викласти за гравців: скажімо, 30 млн фунтів за Андрія Шевченка чи приголомшливі 50 млн — за Фернандо Торреса.

Під керівництвом одного з найхаризматичніших тренерів сучасності Жозе Моурінью «Челсі» виграв усі можливі титули країни та дістався фіналу Ліги чемпіонів 2008 року. Однак там виявилось, що шалені гроші вирішують багато, але не все: після нічиєї 1:1 в ігровий час, лондонці програли трофей «Манчестер Юнайтед» у серії післяматчових пенальті. Найпрестижніший кубок Європи жодного разу так і не підкорився амбітним «аристократам».

футбольний клуб

ШАХТАР

(ФК «Шахтар»,
Донецьк)

Візитка

«Шахтар» представляє столицю українсько-го індустриального регіону Донбас — майже мільйонне місто Донецьк. Назвою команди стала найрозповсюдженіша професія жителів краю, відтак неофіційно футболістів ще називають «гірниками». Кольори форми — чорний та помаранчевий. Президент клубу — найбагатша людина України Рінат Ахметов.

Офіційний сайт: shakhtar.com.

Стадіон «Донбас-Арена»

СТАДІОН

«Донбас-Арену», розраховану на 51,5 тис. глядачів, відкрито в 2009 році. Ця споруда стала першим у Східній Європі стадіоном, зведеним відповідно до стандартів «5 зірок». Коштувало будівництво близько 400 млн доларів. За різнокольорову підсвітку і чудернацький ефект від поєднання овальної форми, скляних фасаду і даху «Донбас-Арену» прозвали «літаюча тарілка».

ТРОФЕЇ

- Володар Кубка УЄФА (2009);
- 7-разовий чемпіон України;
- 8-разовий володар Кубка України;
- 4-разовий володар Суперкубка України;
- 4-разовий володар Кубка СРСР.

ФОРМА

ЛЕГЕНДИ

Віктор Прокопенко, Анатолій Тимощук, Віталій Старухін, Юрій Дегтярьов, Михайло Соколовський, Валерій Яремченко, Сергій Ателькін.

Основна форма   Гостьова форма   Резервна форма

ФАНАТИ

В Україні вболівальників «Шахтаря» називають «кротами». Цей на-
тяк на підземну працю гірника знайшов інше тлумачення в середовищі
найвідданіших фанів донецької команди. З 2008 р. «Шахтар» незмінно
підтримує угруповання зі стилізованою під професійну гірничу лексику
назвою «Za Boys Ultra». Символіку фанати обрали відповідну — два
схрещені відбійні молотки з клубного герба радянських часів. «Кро-
ти» імітують цей знак руками, затискуючи кулаки і складаючи руки
на зразок літери Х. Чинять так і футболісти команди, бажаючи
особливо зворушливо вислови-
ти свою вдячність уболівальни-
кам. «Кроти» дружать із фана-
тами полтавської «Ворскли»,
а от симпатизувати донецько-
му «Металургу» чи київському
«Динамо» в їх присутності не
варто.

65-річний румун Мірча Луческу працює з «Шахтарем» від 2004 року. За цей час він здобув визнання як найуспішніший тренер за всю історію клубу. Замолоду Луческу грав на позиції нападника, тому нині акцент робить на атакувальній дії своїх підлеглих. Румун настільки добре почувається в Україні, що відмовляється залишати Донецьк, попри пропозиції відомих європейських клубів чи навіть національних збірних. Внесок Луческу у становлення українського спорту поціновано вищою державною нагородою — орденом «За заслуги» I ступеня.

Футбол у столиці шахтарського краю України з'явився в 1911 році, разом з англійськими працівниками металургійного заводу Джона Юза, засновника міста. Та жодній із команд 1910—1920-х рр. не судилося затриматися в історії надовго. Свій родовід теперішній гранд українського футболу веде від 1936 року, коли для участі в новоствореному чемпіонаті СРСР було зібрано своєрідну збірну міста. Клуб, що дебютував у регулярній першості, мав робітничу назву — «Вугільники». А вже за кілька місяців її було змінено на іншу, не менш радянську — «Стахановець». Кольорами форми тієї команди, відтак історичними для «Шахтаря», були не чорний (колір вугілля) та помаранчевий (колір вогню та шоломів гірників), а блакитний і червоний.

Власне, «Шахтарем» команда стала називатися з 1946 року, коли було реформовано спортивне товариство «Стахановець» — акцент переміщувався з представництва окремого міста на поєднання фізкультурних колективів вугільновидобувної галузі країни. Отож «Шахтар» став ніби флагманом спортивної «профспілки» радянських гірників.

«Шахтар» швидко зажив слави команди нестабільної, але міцної характером. Непоказні сезони чергувалися з гучними перемогами. «Шахтар», зібравшись на одну гру, міг дати бій котромусь із лідерів радянського футболу, але на стабільну тривалу роботу його чомусь не вистачало. «Гірники» легше почувалися в кубкових баталіях, де потрібно було концентруватися на окремому матчі, а не розподіляти

сили на всю турнірну дистанцію. Донецький клуб чотири рази тріумфував у Кубку Радянського Союзу, проте жодного разу не спромігся стати чемпіоном країни.

До футболу незалежної України «Шахтар» перейшов з репутацією «кубкового бійця». І сумлінно підтримував її, вигравши три кубки країни, та не здобувши жодної золотої медалі. Однак у XXI ст. усе кардинально змінилося.

Фундамент цих змін був трагічним. 15 жовтня 1995 р. на домашньому стадіоні «Шахтаря» стався вибух. Трибуни струснуло, жодних руйнувань не сталося, однак із підтрибунних приміщень повалив дим. Щойно розпочату гру довелося зупинити. З'ясувалося, що за допомогою професійно закладеної вибухівки було вчинено замах на керівництво футбольного клубу. Загинули сім осіб на чолі з президентом «Шахтаря» Ахатом Брагіним. Згодом його посаду обійняв Рінат Ахметов, який палкою любов'ю до команди та величезними фінансовими витратами довів — створити команду своєї мрії можна не лише десь за кордоном, але й у рідному краї.

В останні роки «Шахтар» є найуспішнішим українським клубом, що зумів поставити під сумнів національне лідерство київського «Динамо». Саме ці дві команди з року в рік змагаються за першість у чемпіонаті, не відчуваючи реальної конкуренції з боку інших колективів країни. Певна річ, суперництво таких команд має бути принциповим — подекуди його називають «українським класико». Хоча кількісну перевагу в титулах тримають кияни, динаміка «гірників» приголомшлива: 6 чемпіонств протягом останніх 10 років плюс єдиний в історії незалежної України виграний єврокубок! Амбіції керівництва клубу не обмежуються суперництвом з будь-ким в українському футболі. Тут мріють не про конкуренцію, а про домінування «гірників» на батьківщині та перетворення «Шахтаря» на гранда європейського футболу, тобто про перемогу в Лізі чемпіонів. Завзяття, з котрим «Шахтар» заходився втілювати цей грандіозний план, і динамічний розвиток клубної інфраструктури переконують: шанси досягти мети є.

футбольний клуб
ЮВЕНТУС
(Juventus
FC S.p.A.)

Візитка

Історія «Ювентуса» налічує понад сто років, за цей час клуб зібрав усі можливі в італійському та європейському футболі трофеї. У центрі П'ємонт, рідному Турині, городяни з різних причин надають перевагу менш іменитому «Торіно». Однак загалом в Італії саме «Ювентус» вважається найпопулярнішим. За колір форми команду називають «біло-чорні» (італійською це звучить «б'янконері»). Разом з тим вживаються назви: «Юве», «Стара сеньйора», «зебри», «ювентіні». Бізнесмен, один із керівників концерну FIAT Андреа Аньєллі є «спадковим» президентом клубу — на цій посаді вже працювали його дідусь, батько та дядько.

Офіційна сторінка: www.juventus.com.

СТАДІОН

**Олімпійський стадіон Турина,
колишня арена «Комунале»**

Останнім часом «Юве» проводив домашні матчі на «Stadio Olimpico» (олімпійський стадіон Турина, колишня арена «Комунале») — невеличкому стадіоні, здатному розмістити 27 тис. глядачів. На місці більшого, «Делле Альпі», де команда оселилася з 1990 року, вже завершено будівництво нової клубної арени. Стадіон відкрито в серпні 2011 року. Він належить тільки «Ювентусу», а не муніципальній владі, як то було з «Делле Альпі». Арена розрахована на 41 тис. місць.

ТРОФЕЇ

- 2-разовий володар Суперкубка УЄФА (1984, 1996);
- 2-разовий володар Кубка європейських чемпіонів (1985, 1996);
- 3-разовий володар Кубка УЄФА (1977, 1990, 1993);
- переможець Кубка володарів кубків (1984);
- 27-разовий чемпіон Італії;
- 9-разовий володар Кубка Італії;
- 4-разовий володар Суперкубка Італії.

ФОРМА

Основна
форма

Гостьова
форма

ЛЕГЕНДИ

Алессандро дель П'єро, Антоніо Конте, Паоло Россі, Роберто Баджо, Мішель Платіні, Павел Недвед, Джамп'єро Боніперті, Діно Дзофф, Енцо Мареска, Джон Чарльз.

ФАНАТИ

В ультрас «Ювентуса» найрозгалуженіша мережа осередків у країні, та при цьому фактично немає друзів у Італії. В Європі вони товаришують із польською «Легією» та нідерландським «Ден Хаагом». Ворог номер один — «Торіно». Слідом ідуть «Фіорентина», а також провідні італійські клуби-конкуренти в боротьбі за чемпіонство. Серед угруповань «Ювентуса» виділяється «Black and White Fighters Gruppo Storiko 1977» — багаторічний флагман «біло-чорної» частини Турину.

Особливим для фанатів «Юве» став 2006 рік. Тоді вони зуміли підступом захопити банер культового міланського угруповання «Fossa Dei Leoni» — «ювентіні» вірять, що саме ця подія призвела невдовзі до краху цієї організації. Того ж року ультрас «Ювентуса» провели 20-тисячний марш підтримки свого клубу, дискваліфікованого через корупційний скандал до другого дивізіону.

Легендарний футболіст «Юве» Антоніо Конте присвятив цьому клубові більшу частину своєї кар'єри, по завершенні якої отримав від уболівальників символічну капітанську пов'язку із написом: «Де б ми були, якби не ти, Антоніо Конте, наш капітане!» Лідерські здібності Конте не розгубив і поза футбольним полем, працюючи на тренерському містку. Двічі йому вдавалося виводити скромні італійські клуби до Серії А. Нарешті у 2011 р. тренерський хист колишнього гравця помітили боси «Ювентуса» і на велику втіху фанів запропонували йому контракт. У свою чергу Конте готовий віддати всі сили улюбленому клубові, аби тільки той повернувся на почесні місця у європейському футболі. У серпні 2012 р. виконуючим обов'язки головного тренера «Ювентуса» призначено Массімо Каррера.

Наприкінці 1897 р. група італійських студентів заснувала клуб для спортивних ігор — «Ювентус» (від латинського кореня «юність»). Спочатку команда виступала в рожевій формі, однак уже за кілька років «Юве» став на професійні рейки і з практичних міркувань обрав строгі контрастні клубні кольори. Саме в них у 1905 р. «Стара сеньйора» здобула свій перший чемпіонський титул. Цим команда розпочала відлік здобутим трофеям, за кількістю котрих «Ювентусу» знайдеться небагато рівних у сучасному футболі.

З-поміж виграних клубом скудетто найбільш пам'ятним є титул 1973 року. За тур до завершення змагань «ювентіні» поступалися очком «Мілану». Такий самий показник, як і в туринців, мав «Лацио», тож на чемпіонство претендували одразу три клуби. «Ювентусу» випало грати в гостях з найсильнішим супротивником — «Ромою». Це протистояння було вкрай складне. Прийнятний для «Юве» рахунок 1:2 було встановлено лише за кілька хвилин до фінального свистка, після якого надійшли хвилюючі повідомлення: і «Мілан», і «Лацио» примудрилися програти свої матчі посереднім суперникам! Туринці заходилися святкувати перемогу просто в Римі — вони ж бо не сподівалися такого щасливого збігу обставин.

1970—1980-ті роки стали часом боротьби «біло-чорних» за європейські нагороди. Розпочати «Ювентус» вирішив 1977 року з Кубка УЄФА. Вибивши дорогою до фіналу обох манчестерських грандів, «ювен-

тіні» подолали «Атлетік» з Більбао. Далі за планом був Кубок кубків 1984 р. — цього разу поступитися італійцям мусив «Порту».

У трагічному фіналі Кубка чемпіонів 1985 року, коли на стадіоні «Ей-зель» загинуло 39 уболівальників, «Юве» переміг «Ліверпуль». Єдиний гол у матчі забив із пенальті легендарний Мішель Платіні. Справедливість призначення того 11-метрового лишається сумнівною — порушення правил було вчинене за межами карної зони. Та з цією перемогою «Стара сеньйора» не просто підкорила найпрестижнішу єврокубкову вершину, але й стала першою в історії командою-переможцем усіх континентальних турнірів.

Колекцію трофеїв «б'янконері» тепер немає чим поповнювати — всі гідні нагороди вже виграно, залишається тільки збільшувати їхню кількість або ж додавати якісь екзотичні та непопулярні кубки. Згідно з висновками Міжнародної федерації футбольної історії та статистики за підсумками ХХ ст. «Ювентус» посідає друге місце у списку найкращих футбольних клубів Європи, поступаючись лише «Реалові». А втім, майбутнє туринців не видається безхмарним, а минуле — чистим і досконалим. В історії «Юве» не раз траплялися ганебні скандали. У 2006 р. на шпальти газет потрапила найгучніша корупційна справа в італійському футболі, названа за прізвищем спортивного директора туринців «справою Моджі». «Біло-чорних» було викрито у змові з власниками інших клубів та суддями заради організації договірних матчів. «Ювентус» позбавили двох чемпіонських титулів, права виступати в єврокубках і понизили до Серії В.

Тоді команда втратила чимало талановитих футболістів, які, не бажаючи виступати в другому дивізіоні, перейшли в інші клуби. Натомість уболівальники «Старої сеньйори» пересвідчилися, для кого з їхніх улюбленців відданість клубові є чимось більшим, аніж красиві слова. Імена футболістів, які не зрадили «Ювентусу» в лихі часи, фани довго згадуватимуть із вдячністю. Згуртована бідою команда швидко повернулася до Серії А і навіть розпочала боротьбу за медалі. Однак «Юве» досі не повернувся на найвищий рівень ані в чемпіонаті, ані в єврокубках. Отож у найближчому майбутньому новому поколінню туринців належить знову торувати переможний шлях...

ЗМІСТ

Арсенал	4	Пеньяроль	52
Аякс	8	Порту	56
Баварія	12	ПСВ	60
Барселона	16	Реал	64
Бенфіка	20	Сантос	68
Боруссія	24	Селтік	72
Динамо	28	Спартак	76
Зеніт	32	ЦСКА	80
Інтернаціонале.....	36	Челсі	84
Ліверпуль	40	Шахтар	88
Манчестер Юнайтед	44	Ювентус	92
Мілан	48		

Енциклопедичне видання
Серія «Енциклопедія для допитливих»

Шаповалов Дмитро Сергійович

ФУТБОЛ. КЛУБИ СВІТУ

Для широкого кола читачів

Ведучий редактор Л. М. Гуменна
Редактори К. В. Шаповалова, В. П. Невська
Коректор В. В. Борзова
Дизайн та комп'ютерне макетування Я. Є. Миколенка

Формат 70х90 1/16. Гарнітура Arial.
Папір крейдований. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 7,02.
Тираж 5000 прим. Зам. №09/06.

ПП «Чайка»
вул. Тобольська, 42-А, м. Харків, 61072
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
ДК №3901 від 14.10.2010 р.

ПП «Юнісофт»
вул. Морозова, 136, м. Харків, 61036
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
ДК №3461 від 14.04.2009 р.

З питань придбання літератури звертайтеся у відділ реалізації
видавництва «Талант» за телефонами:
(057) 714-67-62; (067) 570-64-77; (067) 570-64-88
e-mail: knigitalant@ukr.net

talantbooks.com.ua
shop.talantbooks.com.ua

ISBN 978-617-695-029-5

9 786176 950295